

Vládní vojsko a jeho role za druhé světové války

&

Nástin historie obce Dolní Břežany za protektorátu
obor č. 16 (historie)

Arcibiskupské gymnázium
Praha 2, Korunní 2
120 00
www.arcig.cz

Jan Kužvart, VII.B
školní rok 2004/05

Děkuji panu mjr. Eduardu Stehlíkovi za nezištnou pomoc, odbornou konzultaci a doporučení literatury k tématu, Patriku Lindrovi za technickou pomoc a pracovním Státního ústředního archivu (areál Chodovec) a Vojenského historického ústavu pak za vstřícné jednání.

Obsah

Obsah.....	4
Úvod.....	6
I. Vládní vojsko a jeho role za druhé světové války.....	8
1. Historie vzniku Vládního vojska a jeho právní postavení v protektorátu.....	8
1.0. O vzniku Vládního vojska obecně.....	8
1.1. Zřízení, organizace, počty.....	8
1.2. Vládní voják.....	9
1.3. Výzbroj a výstroj, výcvik a uniformy.....	11
2. „Bojová nasazení“ Vládního vojska.....	12
2.0. Obecně o hlavních činnostech Vládního vojska.....	12
2.1. Zasazení v Itálii.....	14
2.2. Dunkerque.....	17
2.3. Účast na Pražském povstání.....	18
3. „Osobnosti“ s Vládním vojskem spojené.....	20
3.1. Generál Jaroslav Eminger.....	20
3.2. Jiří Maria Veselý.....	22
II. Nástin historie obce Dolní Břežany za protektorátu.....	25
Závěr.....	28
Resumé.....	30
anglické resumé.....	30
Seznam zkratk.....	31
Obrazové a textové přílohy - seznam.....	32
Obrazové a textové přílohy.....	35
Prameny a použitá literatura.....	72

„Musel bych dát všechny příslušníky Vládního vojska od generála Emingera až po posledního vojáka postřílet, proto je raději pošlu ven z protektorátu, aby jsem odbojnému hnutí rázem udělal přítrž.“

Podle brněnského deníku Rovnost z 24. května 1945 se prý měl na jaře 1944 takto vyjádřit o důvodech odsunu Vládního vojska do Itálie říšský ministr K. H. Frank během návštěvy v Brně. (Háchovi Melody Boys, kap. Prolog: Stráž na třetím hradním nádvoří, str. 26)

„Chtějí být považováni za spojeneckou jednotku? K čemu jim to bude? Doma je stejně všechny pověsí...“

Prohlásil admirál Stone v rozhovoru s československým vyslancem v Itálii dr. V. Vaňkem. (Háchovi Melody Boys, kap. Exkurz – Otroci na Pádu a v Údolí smrti, str. 167)

Úvod

Tato práce - *Vládní vojsko a jeho role za druhé světové války & Nástin historie obce Dolní Břežany za protektorátu* - vznikla v rámci historického semináře pí prof. Almerové na Arcibiskupském gymnáziu. Práce je rozdělena na dvě rozdílně rozsáhlé části.

První část s názvem *Vládní vojsko a jeho role za druhé světové války* vypovídá o organizaci Vládního vojska a osudech jeho příslušníků, kteří pocházeli přímo z protektorátu a – ať už jako bývalí vojáci prvorepublikové armády nebo nováčci s neukončeným výcvikem – museli se vyrovnávat se svou rolí loutkové protektorátní armády. Druhou nepoměrně skromnější částí mé práce je příspěvek ke studiu běžného života za protektorátu pod názvem *Nástin historie obce Dolní Břežany za protektorátu*.

Pro zpracování první části práce jsem se rozhodl, neboť mne historie a statut Vládního vojska již dříve zajímaly a myslím, že stejně jako mnozí další lidé, kteří se zajímají o 2. sv. válku, tůhnu nyní spíše ke studiu těch méně protěžovaných témat, i když nepatří mezi ta nejdůležitější. Téma druhé části práce jsem si vybral proto, že obec Dolní Břežany je mým současným bydlištěm, a ačkoliv se zde za 2. sv. války mnoho významného nestalo, přeci jenom nacházím několik drobností, jež si zaslouží pozornost. Největší pozornost si pak zasluhují květnové události roku 1945.

Práce „*Vládní vojsko a jeho role za druhé světové války*“ se soustřeďuje na obě roviny, které obsahuje každá organizace – institucionální a lidskou. V institucionální rovině se snažím uvést důvody, které Němce vedly ke zřízení domácích vojenských sil a které je nakonec i nutily chovat se k těmto jednotkám i určitým způsobem, který ne vždy plně korespondoval s jejich konečnými záměry, co se autonomních práv protektorátu a samotné existence české samostatnosti týče. Zároveň je mým záměrem popsat právní zakotvení Vládního vojska a jeho pozici ve struktuře protektorátních orgánů. Druhou rovinou mé práce je pak reakce příslušníků Vládního vojska na jeho poslání, kterou bylo plnění role loutkové české armády. Kontrola poslušného plnění této role se však Němcům vymykala z rukou od počátku víc, než je zdrávo. Protifašistickou a odbojovou činnost „Vladařů“ popisují na čtyřech nejvýznamnějších příkladech: nasazení Vládního vojska v Itálii, boji jeho bývalých příslušníků u Dunkerque v období 1944-1945, vystoupení během Pražského povstání a kontaktech jeho příslušníků s odbojem. Tyto popisy jsou ale velmi stručné a jak faktograficky, tak i ohledně vlastních svědectví bývalých vládních vojáků bych odkázal na použitou literaturu, příp. archiválie, z nichž jsem čerpal. Nejvhodnější pomůckou pro bádání je shrnutí dostupné literatury a pramenů, které se nachází na str. 135 v publikaci *Vládní vojsko 1939-1945* od Miroslava Kalouska.

Ve své práci se tedy nesnažím příliš opisovat již dostatečně zpracovanou historii Vládního vojska či jeho struktury. Obecně už byla tato látka zpracována ve dvou stěžejních publikacích, z kterých čerpám: Háchovi *Melody Boys* od Jindřicha Marka a již uvedené *Vládní vojsko 1939-1945* od Miroslava Kalouska. Ve své práci popisují jen stručně postavení a poměry vojáků Vládního vojska, důraz naopak kladu na co nejširší fotodokumentaci činnosti Vládního vojska u nás a za hranicemi, což se snažím přiblížit ukázkou několika nepublikovaných dobových dokumentů, které svým obsahem ilustrují tehdejší situaci „Vladařů“. Mým cílem je pomocí dobových fotografií a některých dokumentů přiblížit aktivity příslušníku Vládního vojska, protože základních prací pojednávajících o Vládním vojsku byl již napsán dostatek a šlo by tak jen o nošení dříví do lesa. Co se týče textových dokumentů, z nich přejímám jen ty nejdůležitější, většina nejrůznějších tabulek, seznamů výzbroje a výstroje Vládního vojska je uveřejněna ve výše zmíněných publikacích a bylo by nadbytečné ji zde znovu uvádět. Množství dokumentace se mi dostalo do rukou prostřednictvím Státního ústředního archivu a Vojenského historického archivu v Praze, ani

v jednom případě však nešlo o dokumenty, ke kterým by se nedostal někdo z autorů, od nichž jsem čerpal, což ovšem neznamená, že tyto dokumenty autoři vzali při sestavování svých knih v potaz.

Jak název mé práce napovídá, pouze okrajově se věnuji tématu rehabilitace vládních vojáků a této organizace v poválečném období, kromě archivních materiálů se z části této problematice věnuje například výše zmíněná publikace Háchovi Melody Boys.

1. Historie vzniku Vládního vojska a jeho právní postavení v protektorátu

1.0. O vzniku Vládního vojska obecně

Vládní vojsko bylo vytvořeno na popud Adolfa Hitlera po vzniku Protektorátu Čechy a Morava. Konkrétní podnět k vytvoření Vládního vojska zadala schůzka mezi Hitlerem, Konradem von Neurathem a Karlem Hermanem Frankem, ke které došlo mezi 17. a 19. březnem ve vídeňském hotelu Imperial. Informace o tomto setkání uvádí po válce při výsleších před krajským soudem K. H. Frank, kopie části záznamu výslechu uveřejňují v přílohách (číslo přílohy **I.15.**). Zřízení Vládního vojska umožňoval Hitlerův výnos o zřízení protektorátu ze dne 16. března 1939 (č.75 Sb., čl. 7, odst. 3), kde se praví, že „*pro udržení vnitřní bezpečnosti a pořádku může protektorát zřídit vlastní svazky*“. Také německá legace ujišťovala presidenta Emila Háchu dne 15. března 1939 o tom, že jeho hradní stráž mu bude ponechána. Podle následných informací od zmocněnce říšské branné moci, které upravil generál Franz Halder, náčelník generálního štábu pozemních vojsk, mělo být Vládní vojsko postaveno do konce roku 1939 v počtu asi 7000 mužů: „*Příslušníci tohoto vojska mají být nejprve nabráni z nynějších příslušníků československé branné moci, a to důstojníků, rotmistrů a dělesloužících.*“ Důvody pro zřízení Vládního vojska byly pravděpodobně dva: za prvé se Němci snažili udržet oficiální zdání české státnosti a za druhé nejspíš také chtěli předejít sociálnímu pnutí uvnitř protektorátu, které by jistě nastalo, kdyby mnoho vojáků z rozpuštěné armády nenašlo práci a nemohlo uživit své rodiny.

Po mnoha zdoluhavých jednáních ke zřízení vojska došlo. Nejdůležitějším datem je 1. červenec 1939, kdy bylo ze zrušené československé armády převedeno 5940 profesionálních vojáků. Vzniklo tak zvláštní vojsko-nevojsko, kterému chybělo (a vždy chybět mělo) vše od lidí po vybavení pro nejzákladnější výcvik a službu. Legislativně bylo zřízení Vládního vojska deklarováno až na konci téhož měsíce a to Vládním nařízením č.216/39 Sb. ze dne 25. července 1939 (příloha číslo **I.8.**). První stráž Vládního vojska se objevila na třetím hradním nádvořím před vchodem do Háchových úřadoven dne 16. října 1939.

1.1. Zřízení, organizace, počty

Vládní vojsko, bez ohledu na svůj druhý oficiální název *Regierungstruppe des Protektorats Böhmen und Mähren*, bylo však na počátku okupace považováno českými lidmi za instituci, která má za úkol zachovat v poměrném bezpečí nižší kádry armády pro pozdější statut quo. Z hlediska národní spolehlivosti se totiž mužstvo Vládního vojska v celku ničím nelišilo od běžného českého průměru. Nad Vládním vojskem ovšem po celou dobu okupace ostražitě bděl se svým úřadem *Der Wehrmachtbevollmächtigte beim Reichprotektor in Böhmen und Mähren* (zmocněnec říšské branné moci u říšského protektora), který byl zároveň velitelem vojenského prostoru Čech a Moravy. Později byl tento úřad místo říšskému protektorovi podřízen říšskému státnímu ministrovi pro Čechy a Moravu K. H. Frankovi. Zkratka **W Bv u Bfh** se objevuje na dokumentech u všech zásadních a osudových rozhodnutí, které ovlivňovaly historii českého Vládního vojska.

Prvním „drábem“ nad Vládním vojskem byl generál Erich von Friderici, kterého vystřídal v říjnu 1941 předválečný německý vojenský atašé v Praze generálmajor Rudolf Toussaint. Zkušeného diplomata, špiona a znalce českého prostředí však 1. září 1943 nahradil generál pancéřového vojska Ferdinand Schaal. Ten sice vydal při pozdějším nasazení

Vládního vojska v Itálii například výnos vyhrožující zběhlým vládním vojákům smrtí a jejich rodinám koncentračním táborem, ale sám se ve stejnou dobu zapletl do důstojnického spiknutí proti Hitlerovi. Po neúspěšném Stauffenbergově pokusu o atentát na Hitlera byl v Praze dne 22. července 1944 zatčen a na jeho místo se opět vrátil Toussaint, který pak tuto funkci zastával až do konce války.

Vojsko bylo podřízeno státnímu prezidentovi prostřednictvím předsedy vlády. Mělo za úkol spolupůsobit při udržování vnitřní bezpečnosti a pořádku v protektorátu, a to včetně pomocných služeb, zvláště při pohromách ohrožujících život a majetek. Do budoucna se povinnosti představované pomocnými službami (k nemalé radosti nadřízených důstojníků wehrmachtu) neustále rozrůstaly.

Vládní vojsko bylo organizováno jako profesionální armáda, mužstvo se zavazovalo k službě o celkovém trvání 25 let. Po ukončení služby měl mít každý voják nárok na umístění na vyhrazeném úřednickém služebním místě. Doba služby v bývalé československé armádě, v armádě Rakousko-Uherska nebo v bývalém československém zahraničním vojsku se do délky služby započítávala. Pro přijetí do Vládního vojska existovala některá omezení, například byl nutný „arijský“ původ, Němci také dbali i o čistotu rasy u blízkých rodinných příslušníků, jestli nejsou „židovským míšencem I. nebo II. stupně“. Jiné omezení se týkalo sňatků, které byly možné jen se svolením Generálního inspektorátu, protože plat vládního vojáka byl příliš nízký na uživení rodiny, a proto byly žádány záruky (například úředně ověřené předání věna).

Maximální síla vládního vojska měla činit 7000 mužů (včetně 280 důstojníků). Z tohoto počtu se počítalo se 2000 vojíny, které by bylo možné „přidržeti k pracem nižšího druhu“. Dále mělo vojsko přijmout na 350 stálých civilních zaměstnanců, přičemž bývalí českoslovenští důstojníci mohli vstoupit do Vládního vojska v celkovém počtu 200 osob, aniž by byli počítáni do stavu 280 důstojníků nebo 350 civilních zaměstnanců. Se zaměstnanci ženského pohlaví se nepočítalo vůbec. Plánovaných počtů (6720 mužů) Vládní vojsko, jak jsem již uvedl, nikdy nedosáhlo. Největší zásluhu na tom měl říšský ministr K. H. Frank, který z úřadu říšského protektora limitoval přijímání nových členů. Základní organizaci Vládního vojska vždy tvořilo 12 praporů o čtyřech rotách (1. pěší, 2. cyklistická, 3. jezdecká a 4. technická s ženijní, spojovací, pomocnou a hudební četou) o síle zhruba 480-540 mužů.

Vládní vojsko měl řídit se svým štábem generální inspektor, dosavadní brigádní generál československé armády Jaroslav Eminger, který byl do této funkce dosazen dekretem státního prezidenta Emila Háchy č. P/633/1939 z 30. června 1939. Jemu měly podléhat 3 územní inspektoráty. Ústředním orgánem nového sboru se stal Generální inspektorát Vládního vojska v Praze, který tvořilo sedm oddělení a sídlil v bývalé budově ministerstva národní obrany Praze-Dejvicích společně s velitelstvím 539. divize wehrmachtu. První tři řídil první zástupce generálního inspektora, zatímco druhému zástupci podléhala zbylá čtyři oddělení. Je logické, že Vládní vojsko nemělo k dispozici vlastní zpravodajskou službu a bylo naopak bedlivě sledováno tzv. německým spojovacím štábem (Deutscher Verbindungsstab bei der Regierungstruppe des Protektorats Böhmen und Mähren), složeným z německých zpravodajských důstojníků, kteří ovládali češtinu a podléhali zplnomocněnci německé branné moci. Úkolem tohoto oddělení bylo dohlížet na poslušné plnění německých rozkazů a sledovat případné jevy, které by byly v rozporu se zájmy Říše.

1.2. Vládní voják

Požadavky pro přijetí Vládního vojáka, neboli „Vladaře“, jak se sami příslušníci vojska nazývali, byly následující: minimální věk 18 let a nepřekročený 24. rok, svobodný stav bez alimentačních povinností, státní občanství Protektorátu Čechy a Morava, česká národnost,

původ árijský, bezúhonnost, svěprávnost a duševní způsobilost, silné zdravé tělo a minimální výška 165 cm, znalost českého jazyka slovem i písmem, ukončená obecná škola. Výzvu k dobrovolnému vstupu do řad Vládního vojska s těmito podmínkami zveřejňoval Generální inspektorát každoročně do konce prosince ve *Věstníku Protektorátu Čechy a Morava* a stejně tak v denním tisku a rozhlasu. Odvod se zpravidla prováděl od 1. května. Vybraní odvedenci pak nastupovali k útvarům 1. října každého roku. Přání odváděných sloužit u určité zbraně nebo v určité posádce se nevyhovovalo. Hlavním důvodem pro vstup nováčků byla snaha vyhnout se totálnímu nasazení v Říši. Není bez zajímavosti, že kvůli dezercím Vládního vojska v Itálii (i když předtím docházelo k dezercím například do Polska, než ho Němci obsadili) během posledních dvou válečných let již k odvodům nedošlo.

Kromě propuštění příslušníků židovského původu, ke kterému došlo do 24. července 1940 v rámci zavádění norimberských zákonů (jmenovitě šlo o paragraf 4 vládního nařízení č.136/39 ze dne 4. června 1939), došlo i k propouštění bývalých legionářů (mělo se tak stát roku 1942, ale velení jejich odchod uměle oddalovalo až do konce roku 1943), protože jejich odbojová činnost se stala pověstnou. Legionáři byli buď propuštěni do trvalé výslužby nebo převedeni do služeb protektorátu.

Vládní vojáci, kteří do vojska vstupovali, měli vesměs stejné protiněmecké postoje jako domácí obyvatelstvo. Němci se prakticky bez většího úspěchu snažili obsazovat vedoucí pozice proněmecky smýšlejícími důstojníky, nejlépe těmi, kteří sloužili už v Rakousko-Uherské armádě a byla „naděje“, že by se v nich mohlo opět probudit staré „rakušáctví“. Protichůdné snahy vyvíjela organizace Obrana národa, která se prostřednictvím likvidační komise čs. ministerstva národní obrany snažila Vládní vojsko kádrově ovlivňovat. S tímto záměrem souhlasil i velitel Vládního vojska Jaroslav Eminger, který v polovině července 1939 na zvláštní schůzi důstojníků vznikajícího Vládního vojska uvedl prohlášení, že: „má být vedeno a použito tak (Vládní vojsko), aby se nepřičilo zájmům českého národa“.

Vládní vojsko nebylo ještě zcela zformované a již jeho příslušníci začali dávat najevo svůj nepřilíh přívětivý vztah k německým okupantům. Například v Hradci Králové důstojníci Vládního vojska „nevhodný způsobem v kavárně kritizovali vojenské ilustrace německých časopisů“ a v jiných městech v kinech provázel při filmových aktualitách přítomnost vládních vojáků jejich smích, kašláním, šoupáním nohou či jejich demonstrativní odchod ze sálu, a proto musel již 21. listopadu 1939 generální inspektorát vydat oběžník, zakazující obdobné provokace, s odkazem na to, že „*generál pěchoty Friderici dává všem příslušníkům Vládního vojska kamarádkou radu, aby se přísně vystríhali všech protistátních činů. Nejen že viník byl by potrestán smrtí, ale mělo by to též za následek rozpuštění Vládního vojska, čímž by přišlo tisíce jeho příslušníků o existenci*“.

Tyto výhrůžky Friderici opakoval i o rok později. Nacisté znali dobře národní smýšlení Vládního vojska. Již v prosinci 1939 provedli první zatýkání v jeho řadách, v kterém pokračovali po celou dobu okupace. Do prosince 1940 soudy odsoudily 33 vládních vojáků a s dalšími 39 vedly trestní řízení. Mnoho „Vladařů“ bylo z Vládního vojska propuštěno, vyšetřováno gestapem, persekuováno a za odbojovou činnost odsouzeno k dlouholetým žalářům či dokonce popraveno i v dalších letech. Zároveň musel každý vládní voják (ale také všichni členové protektorátní vlády, veřejní zaměstnanci a železničáři) podepsat potupnou přísahu. Jejíž znění uvádím v přílohách (číslo **I.11.**).

Vladaři se, jak je vidět, nenechali zastrašit – jejich odbojová činnost byla stručně shrnuta v části materiálů shromážděných po válce škpt. děl. Otakarem Buckem v rámci jeho práce pro Vojenský historický archiv (přílohy **I.12.** a **I.13.**). Jejich odbojová činnost probíhala v několika směrech, o některých jejích podobách jako vydávání časopisu Vládní vojsko nebo vlastnímu ozbrojenému odporu se ještě zmíním. Slavnou kapitolou v počátcích Vládního vojska se také stala aktivita jeho hudebních těles. Šlo o hudební čety praporů Vládního vojska (stav 1+27 mužů), které vytvářely tzv. praporní hudby, které měly jak žestě a písňaly, tak i

smyčce. Toho se dalo dobře využít nejenom na oficiálních akcích, ale i při koncertování na ulicích pro veřejnost. Praporní hudby se velmi proslavily a odtud pak přezdívka Háchovi Melody Boys, která se ujala nejen ve vlasti, ale i v Londýně u československého exilu. Z řad kapelníků a dirigentů (jejich zástupců) Vládního vojska vzešly takové osobnosti vojenské hudby jako byl Jindřich Praveček, Karel Mikuláščík, Boris Masopust, Hynek Sluka, nebo i civilní hudby, jako Jan Vostrčil. Vládní vojáci pochodující s hudbou za zvuků starých českých pochodů a za zpěvu českých písní, navíc v uniformách, které se značně podobaly těm prvorepublikovým a měly pouze změněné nášivky, byli v ulicích českých měst vítáni s porozuměním a jásotem. Například po koncertu hudby Vládního vojska ke 100. výročí narozenin Antonína Dvořáka v pražské Stromovce v září 1941 obecnost demonstrativně volala: „Ať žije československá armáda!“ Proto nacisté nejprve dočasně zakázali vystupování hudebních čet na veřejnosti a později povolovali účinkování „Háchových Melody Boys“ již většinou jen v uzavřených místnostech, a to po bedlivém prověřování plánované akce.

1.3. Výzbroj a výstroj, výcvik, uniformy

Pěchotní výcvik Vládního vojska byl dlouhou dobu prováděn pouze na úrovni čety, kdy byly nacvičovány především strážní, asistenční a přehlídkové úkoly spolu se skromným střeleckým výcvikem. Od srpna 1943 byl sice povolen výcvik na úrovni roty, ale ten nebyl nikdy realizován kvůli tehdejší železniční strážní službě Vládního vojska, kdy nebylo možné žádnou rotu soustředit pohromadě. Díky německému dozoru a omezením tak nastal problém jak udržet alespoň minimální akceschopnost mužstva. Na operační a taktické úrovni se o výchovu nových důstojníků snažil časopis Vládní vojsko, který na svých stránkách uveřejňoval odborné články nebo např. rozbory historických bitev, aby důstojnický sbor získal alespoň základní povědomí o svých povinnostech. Vládní vojsko si také prosadilo různé odborné kurzy. Na podzim roku 1941 bylo pro „Vladaře“ zřízeno automobilové učiliště ve Vysokém Mýtě. Střelecké soutěže měly potom nahradit nedostatek výcviku ve střelbě, který z nouze doplňovaly v kasárnách alespoň „průpravné vzduchovkové střelnice“! Zvýšená pozornost se také věnovala jízdě na koni, atletice, cyklistice, plavbě na ženíjních lodkách, důstojníci měli povinný kurz šermu. V zimě byla velká pozornost věnována lyžařskému výcviku, který se u inspektorátu I konával v šumavském středisku Říhov-Stachy či v podkrkonošském Vysokém nad Jizerou, příslušníci inspektorátu II potom lyžovali v Rokytnu u Nového Města na Moravě, zatímco tradičním lyžařským výcvikovým centrem inspektorátu III byla Horní Bečva. Při této příležitosti se nezapomínalo ani na tradiční každoroční klání tříčlenných vojenských lyžařských jednotek jednotlivých praporů.

Vládní vojsko se samozřejmě snažilo o reprezentativní vystupování svých příslušníků na veřejnosti, což bylo sepsáno v předpisu „*Reprezentativní otázky jednotek i příslušníků vládního vojska*“. Tento předpis obsahuje i některá lehce absurdní nařízení typu: 24f) Příslušníkům vládního vojska, jsou-li ve stejnokroji, je zakázáno čtení novin na ulici. 24h) Důstojníkům je návštěva buffetů a automatů ve stejnokroji zakázána aj.

Z důvodu již avizovaných obav německé moci z neposlušnosti Vládního vojska, byla situace vládních vojáků, co se zbraní týče, dost tristní. Těžké zbraně nedostali pro jistotu žádné, což se projevilo například v Itálii, kde se přeběhnuvší „Vladaři“ učili zacházet s kulometem až u italských partyzánů. Granáty ani jiné výbušniny vojáci k dispozici neměli, průmyslové trhavinu Němci nepustili z rukou ani při asistencích Vládního vojska při odstraňování ledových bariér během jarního tání. Pěší rota měla k dispozici 110 pušek Mannlicher (viz příloha **IV.19.**) z výzbroje československé armády, které doplňovaly bodáky v počtu 121 kusů. Důstojníci nosili pistole, jichž měla rota 16, a šavle.

Při vzniku Vládního vojska bylo nutné zajistit nové armádě stejnokroje za tísnivého nedostatku finančních prostředků. Staré uniformy československého vojska se okupantům jevily nepřijatelné, protože občané protektorátu by tak měli na očích svoji samostatnou minulost – k vytvoření nových však nikdo nenašel peníze. Do přidělení stejnokroje nového ale nesměli vojáci původní oděv nosit a do služby oblékali civilní oděv. Na všechny otázky spojené s úpravou stejnokrojů vládních vojáků dbal prostřednictvím zplnomocněnce říšské branné moci pro otázky Vládního vojska majora Mörickeho sám velitel říšské branné moci na území protektorátu generál Friderici. Ten umožnil hradní strážni používat staré stejnokroje, avšak pouze pod podmínkou, že budou uloženy na hradní strážnici. Strážní docházeli do služby v civilu a teprve na Hradě se převlékali, aby „nebylo příliš jitrěno veřejné mínění“. Od 1. srpna 1939 navíc městem procházely německé stráže, které zatklý každého, koho přistihly ve stejnokroji československé armády. Tehdy uniformy zmizely do skříní a truhlic, aby se jako zázrakem objevily v květnovém povstání roku 1945.

Zajímavá je rychlost, se kterou se podařilo velitelům Vládního vojska vyřešit problémy s novým stejnokrojem. Již 4. července 1939 povolal generální inspektor dva důstojníky oděvního referátu, aby vypracovali návrhy úpravy stejnokroje. Následující den proběhla porada krojové komise a z Roztok u Prahy byl povolán Ludvík Ruffer, dlouholetý návrhář vojenských uniforem. Komise potom zasedala nepřetržitě osm dní. Devátý den si povolala majitele tří pražských stejnokrojových závodů a desátý den proběhlo její poslední zasedání. Závěrečná porada se za předsednictví samotného generálního inspektora konala 7. srpna a do 48 hodin byly vytištěny nové stejnokrojové předpisy. Dosavadní stejnokroj československé armády pozměnila komise především tak, aby se styl co nejvíce přiblížil německým uniformám. Změnil se proto tvar a barva výložek, způsob označování hodností a odznak na vycházkové a polní čepici. Zrušil se při tom způsob označení hodnosti na čepici a distinkce se nadále nosily jen na výložkách blůzy. Důstojníci, rotmistři a mužstvo používali výložky barvy sýrově žluté, vojenští úředníci světlezelené. Generálové měli výložky karmazínové červené. Problémy s ošacením však stále nastávaly při poměrně hojných sportovních utkáních vládních vojáků. Proto byl stejnokroj vládního vojska od ledna 1941 doplněn o tílko z černého klotu s vojenským sportovním znakem na prsou, trenýrkami ze stejného materiálu a černými teniskami. Velitelství však neustále připomínalo co největší opatrnost při hře, protože ve válečné mašinérii se sportovní oděv nedal nahradit.

2. „Bojová nasazení“ Vládního vojska

2.0. Obecně o hlavních činnostech Vládního vojska

Vládní vojáci měli zejména pomáhat při živelných katastrofách, Němci je později začali využívat i pro různé pomocné práce (například opravy jezů, záchranné práce po bombardování). Původně mělo spadat do působnosti činnosti Vládního vojska i zasahování proti občanským nepokojům a to ve spolupráci s německými jednotkami. To ale definitivně vyloučila protektorátní vláda, která rozhodla, že vládní vojáci při případných nepokojích obyvatelstva protektorátu jako represivní složka zasahovat nesmějí. Po celou dobu své existence pak plnili funkci hradní stráže a stráže protektorátního prezidenta Emila Háchy (posádka na zámku v Lánech zůstala až do konce války).

Jedním ze základních poslání Vládního vojska se tedy ihned po jeho založení stala výpomoc protektorátním úřadům a německé armádě. Zajímavé je, že vojáci začali svou výpomoc občanům a protektorátnímu hospodářství policejní asistencí. Dne 30. 3. 1940 si okresní úřad v Týně nad Vltavou vyžádal mužstvo k zesílení četnických stanic pro silniční

hlídky při příležitostné razii nařízené zemským úřadem. Posádka dodala asistenční oddíl v síle 3 důstojníků a 80 mužů. Vládní vojsko se zřejmě na podobné akce chystalo i do budoucna, protože do výzbroje zavedlo ruční dýmovnice. Každá rota měla být schopna sestavit tzv. vypouštěcí oddíl. To zřejmě souviselo s nasazením vládních vojáků k potírání „padákových myslivců“. Většinou mělo jít o spojenecké výsadky vyslané z Británie, minimálně v jednom případě ale šlo o sestřelené posádky amerických bombardérů. Nejpresněji vyjádřil postoj Vládního vojska k této činnosti během jedné porady jeho velitel Jaroslav Eminger: „*Když jich bude málo, nenajdete je. Když jich bude hodně, spojíte se s nimi.*“ Je třeba dodat, že ke kontaktu mezi „padákovými skokany“ a vládními vojáky nikdy nedošlo, i když byl proveden jeden neúspěšný zátah v terénu. Stalo se tak odpoledne 22. 2. 1944, kdy dostal velitel půlpraporu 3 rozkaz k vyslání předzvědného oddílu do okolí obce Bernardice nedaleko Týna nad Vltavou. Po sedmnácté hodině vojáci přijížděli do kasáren bez zjevného úspěchu. K „lovu“ vyrazil i zbytek 3 praporu z Písku. Všichni vojáci se vrátili z rozkazu posádkového velitele wehrmachtu ještě před večerí, když zásah velitelé hodnotili jako negativní. Jednalo se s největší pravděpodobností o pomoc při vyhledávání sestřelených amerických letců, kteří ten den bombardovali Škodovy závody v Plzni. Generál Schaal, který si „Vladaře“ na akci kvůli nedostatku vlastních lidí vyžádal i přes odpor K. H. Franka, celou akci podrobně prostudoval, vyhodnotil ji jako výbornou a 8. května 1944 oznámil Generálnímu inspektorátu, že se rozhodl použít vládní vojáky „v rámci celkového vedení války“ k vojenským úkolům mimo území protektorátu. Vyhověl tak žádostem K. H. Franka, které mezitím zaplavily kanceláře nacistických špiček, přičemž státní sekretář celou kampaň završil dokonce osobní intervencí u samotného Hitlera. Odtud byl již jen krok k převelení většiny vládních vojáků do severní Itálie rozkazem gen. Schaala ze dne 8. května 1944.

V rámci napravování následků živelných katastrof vládní vojáci asistovali při „odchodu ledů“. Vládní vojáci byli na tuto práci nasazováni od jara 1942 poté, co v roce 1941 prodělali intenzivní výcvik ve vodní službě.

Další činností, na které se vládní vojáci podíleli, byla ostraha železničních tratí. Stalo se tak z rozkazu protektorátního presidenta ze dne 11. ledna 1940. Hlídky se na trati pohybovaly bez svítilidel, aby nerušily železniční návěštní službu. Práce v tomto prostředí si 17. května vyžádala první oběti z řad „Vladařů“ (pokud nepočítáme přeběhlíky a příslušníky odvečené do koncentračních táborů), kdy jeden muž z dvoučlenné hlídky byl v noci zachycen projíždějící lokomotivou. Jen deset dní poté se stala další nehoda – opět došlo k zachycení vojáka lokomotivou. V roce 1942 zahynula dvoučlenná hlídka poté, co se pokusila vyhnout projíždějícímu vlaku tak, že přešla na druhou kolej, kde je vzápětí smetl balkánský rychlík. Pokud pomíneme ztráty, tak byla činnost „Vladařů“ na trati úspěšná, zabránili několika sabotážím, které by si jinak vyžádaly oběti především na osobní dopravě na trati, a dokonce jedné sebevraždě. České odbojové skupiny o této činnosti Vládního vojska věděly, a tak na příslušných úsecích trati prováděly sabotáže jen výjimečně, aby zabránily případné perzekuci vládních vojáků německými orgány.

Kapitola sama pro sebe je vydávání časopisu Vládní vojsko. V knize Háchovi Melody Boys od Jindřicha Marka je kapitola o tomto periodiku nazvána „Opravdu podivuhodný časopis“, kterým Vládní vojsko skutečně bylo, přinejmenším do května 1944, kdy byla i přes varování na titulní straně časopisu uveřejněna fotografie děvčátka v moravskoslováckém kroji, což bylo pro německou správu onou poslední kapkou, načež byla celá původní redakce časopisu vyhozena a tentokrát se již zcela proněmecký časopis zúžil na 12 stran a začal vycházet třikrát měsíčně. Je logické, že jeho kvalita poklesla, a ještě logičtější, že ho lidé přestali číst. Měl jsem možnost se s dobovými výtisky Vládního vojska seznámit a viděl jsem rozdíl mezi články a fotografiemi před a po obměně redakce tohoto časopisu. Pod vedením redaktora Vladimíra Černého, který intenzivně spolupracoval s odbojem, se z časopisu stala ukázka „legálního maxima kritiky“, kterou ještě lze napsat do oficiálního časopisu, aniž by

byl dotyčný autor postaven ke zdi a zastřelen. Časopis prosazoval tzv. eliššovskou retardaci, jejímž smyslem bylo zbrzdit či zpomalovat germanizační úsilí okupantů. Jediné, co se Němcům ve Vládním vojsku (teď mluvím o organizaci) podařilo, bylo zavedení dvojjazyčných razítek. V celém vojsku se vždy mluvilo pouze česky a nařízení protektorátního ministra osvěty Moravce hajlovat místo salutovat bylo jednoduše ignorováno. Časopis Vládní vojsko měl asi největší přínos po stránce morální, protože v moři proněmecké agresivní propagandy informující o dalších a dalších vítězstvích se stával jediným ostrůvkem vlastenectví. Podoba časopisu – už jen stylizovaná kresba trubače v prvorepublikové uniformě na titulní straně – byla vždy trnem v oku protektorátní správě. Jeden z největších kolaborantů v řadách Vládního vojska generál Obručník projevoval nad časopisem své opovržení a nazýval ho „ein Märchenblatt“ – pohádkový časopis. Období časopisu pod vedením Vladimíra Černého se obsahově vyznačovalo psaním o národu, lásce k vlasti, zdůrazňováním velikánů české kultury, ukázkou českých krojů a krás posádkových měst Vládního vojska, tedy něco na způsob „uvědomte si, co máte“, není divu, že se tak časopis stal přitažlivým i pro civilisty. Po válečné stránce se objevovaly odborné vojenské články, o událostech na frontě se informovalo zkratkovitě bez výraznějšího propagandistického podtextu. Naproti tomu po změně vedení časopisu převažují – či spíše zcela dominují – klasická témata nacistické propagandy: svatováclavský kult, nenávisť k bolševikům a židům, ke konci války snaha vyzývat obyvatelstvo ke klidu („a hlavně žádné hlouposti“), oslava německé armády a jejich „těžkých pancéřů“, zlehčování událostí na frontě a jejich zkreslování, ukázky nacionálně socialistického umění (kovová socha německého pěšáka s kulometem na rameni mluví za vše), popisování války jako „velkého současného dění“ na straně jedné a ukázka idealizovaného života na frontě na straně druhé, víra v rozpad koalice Spojenců atd. atd. Časopis Vládní vojsko je tak jediným zástupcem svého druhu v protiněmecké literatuře. Prvním typem protiněmecké literatury je domácí ilegální tvorba, druhým exilová tvorba, Vládní vojsko pak vytváří třetí druh jakési „legální kritiky“, která je hlavně o čtení mezi řádky.

Co se týká odboje Vládního vojska za okupace, byl značně problematický. Na jedné straně byla snaha co možná nejlépe napojit celou organizaci na Obranu národa, po jejím zničení pak přímo na ÚVOD. O těchto snahách, které byly do jisté míry úspěšné, však nevěděla část důstojnického sboru, která se snažila najít si napojení na odboj na vlastní pěst, čímž ale podle škpt. Václava Černého, spolupracovníka plukovníka J. Vedrala-Sázavského (padl na Dukle), napáchali víc škody než užitku. Tento negativní závěr ale nejspíš není zcela objektivní, neboť jen díky osobním iniciativám některých důstojníků se mohlo Vládní vojsko podílet na národním odboji tak velkou měrou. Generálu Emingerovi nicméně přibyla navíc další práce, protože musel krýt více lidí. Jakýmsi zpravodajským uzlem odbojové činnosti Vládního vojska se stala redakce časopisu, zásluhu na tom měl Josef Alexandr, který spolu s Vladimírem Černým časopis redigoval. Vztahy s exilovou vládou mělo Vládní vojsko dobré, horší už byl vztah domácího obyvatelstva k Vládnímu vojsku, generál Eminger si jednou do Londýna stěžoval, že nálada obyvatelstva k vojsku je nepřátelská, protože je pokládá za kolaboranty. Prezident Beneš nicméně počítal se zapojením Vládního vojska do českého povstání, jakmile nastane vhodná doba pro jeho vypuknutí.

2.1. Zasazení v Itálii

Na popud říšského ministra K. H. Franka a gen. tan. vojsk Schaala bylo dne 8. května Vládní vojsko převeleno do Itálie. Téma zasazení Vládního vojska v Itálii je po organizační stránce přehledně zpracováno v publikaci Vládní vojsko 1939-1945 od Miroslava Kalouska, po stránce osobních svědectví a nejrůznějších tabulek a přehledů je nejlepší publikací na českém

trhu kniha Háchovi Melody Boys od Jindřicha Marka. Z důvodu dostatečné zpracovanosti tématu se zde nebudu o tomto období historie Vládního vojska blíže rozepisovat. K tématu italské anabáze „Vladařů“ v přílohách uvádím několik fotografií a dokumentů, které se k ní vztahují. Po stránce činnosti Vládního vojska v Itálii již došlo ke kritickému zpracování daného tématu, pochybuji ale, že stejně dobře byl zpracován i osud 2. slovenské technické divize, která shodou okolností sloužila v Itálii v době, kdy tam byli dislokováni i „Vladaři“. Uvádím proto stručný popis přítomnosti slovenských vojáků v Itálii za 2. sv.v. převzatý z: Háchovi Melody Boys, kap. Exkurz – Otroci na Pádu a v Údolí smrti, str. 159-161.

»...Zvláštní kapitolou na italském válečnickém území byli potom Slováci, kteří zběhli od útvarů armády klerofašistického Slovenska, dislokovaných od podzimu 1943 v Itálii. Šlo o 2. technickou brigádu, která byla 1. července 1944 přejmenována na 2. technickou divizi slovenské armády. Přestože byl tento slovenský útvar přesunut do Itálie z Ukrajiny rovněž pro určitou nespolehlivost a byl určen hlavně k stavbě obranných opevnění v severní Itálii, existuje velmi mnoho rozdílu, budeme-li chtít tyto jednotky srovnávat s českými vládními vojáky.

Nejde ani o fakt, že Němci Slováckům dovolili ponechat si veškerou výzbroj až do konce války, jako spíš o výrazný nepoměr obou vojsk ve vztahu k německým nacistům a paradoxně také z toho nevyplývající přístup, kterého se jim dostalo po válce a návratu do obnoveného Československa, kam se Slováci vraceli jako 1. československá divize v Itálii s pompou a slavobránami jako „partyzáni“, zatímco vládní vojáci, jak ještě uvidíme, potupně skončili ve Strašnicích na mnoho týdnů za ostnatým drátem s puncem „kolaborantů“.

Tuto citlivou problematiku, kterou nebylo pro tradiční slovenskou nedůtklivost a přecitlivělost možno otevřít v dobách existence Československa, je nyní možno posuzovat nejen s nadhledem a s odstupem, ale také ve světle příčin, které vedly na konci roku 1992 k rozdělení Československa. Podívejme se tedy alespoň ve stručnosti na působení slovenských vojáků v Itálii a potom také na zkušenosti, které ze setkání se Slováky měli čeští vládní vojáci.

V lednu 1944 působily slovenské jednotky v okolí Monte Cassina a v březnu se přemístily do oblasti Tagliacozzo-Avezzano. V té době měla slovenská brigáda ve stavu ke 20. březnu 1944 147 důstojníků, 169 poddůstojníků a 4176 vojáků. V květnu 1944 ji posílili 2 důstojníci a 845 vojáků se sedmi vagóny výzbroje a výstroje, proto 1. července 1944 tato dvoupluková brigáda povýšila na divizi a jejím velitelem byl jmenován Ján Imro, který ovšem již 30. července se svým pobočníkem přeběhl u Florencie frontu ke Spojencům, aniž by se nějak snažil přesvědčit o tom i své vojáky. Obdobně přeběhl frontu bez vojáků i velitel slovenského 101. pluku major Kubíček.

V září 1944 byla slovenská divize stažena na severní břeh Pádu. Její velitelství bylo ve Fratta Polesine, štáb 101. pluku byl v Pescaře a štáb 102. pluku v Capitale. Na konci ledna 1945 začaly do Itálie přijíždět ze Slovenska další doplňky, které do března zvýšily stav divize na 7000 mužů. Byli to ti vojáci, na které v Cremoně narazil i páter Veselý. Toto doplnění v síle asi 3000 mužů tvořili z třetiny dokonce nevojáci (!), z další třetiny zajatci povstalecké 1. čs. armády na Slovensku a z třetiny poslední mobilizovaní záložníci.

Slovenští vojáci v Itálii byli značně dezorientovaní a s výrazně nižší politickou úrovní myšlení než vládní vojáci, a proto si většina z nich ani dlouho nelámala hlavu nad podstatou války, ve které se ocitla. Velitel spojovací čety 8. praporu vládního vojska nadporučík Vladimír Novotný vzpomíná na setkání se slovenskými vojáky, které může leccos evokovat i českým vojákům poválečných generací:

„Byli jsme ubytováni v jedné vesnici blízko Rovereta. Měli jsme „jako“ opravovat trať vedoucí k Brenneru, ale naše velení si vymohlo podmínku, že 24 hodin po bombardování nemusíme jít pracovat kvůli nevybuchlým granátům. Tomu, komu se to zdá divné, že naše velení mohlo podobné podmínky Němcům klást, vysvětlím, že se tak dělo v dubnu 1945, kdy již

bylo německé velení v rozkladu, silnice k Brenneru plná zběhů, na které podél cesty čekaly zvláštní hlídky a snažily se je přivést zpět k jednotkám.

Stalo se mi několikrát, že i vyšší německý důstojník se mi svěřoval, že válka je prohraná, a přemýšlel, co se s ním stane. Protože bombardování tratě bylo každý den odpoledne, nemuseli jsme do práce nikdy. I tak bychom práci asi jen předstírali. Jednoho dne jsem se dozvěděl, že na trati jsou Slováci. Ze zvědavosti jsem k nim šel. Pilně pracovali. Oslovil jsem jejich velitele, nadporučíka o hodně mladšího, než jsem byl já, a po představení jsem mu dobrácky povídal: „Kamaráde, tohle už nikdo neopraví do konce války.“ On se na mě podíval zle a odvětil: „Čo? To musí být do večera opravené!“ Nezmohl jsem se na kloudnou odpověď po tomto šoku a než jsem od něj rychle odešel, stačil jsem mu ještě říci: „Tak si to teda opravujte!“

Po válce jsem ještě v Itálii potkal svého spolužáka z Vojenské akademie v Hranicích, nyní majora generálního štábu Jožu Bevelaqu – já nadporučík ve značně opotřebované uniformě, on „vyfešákováný“. Měl se však ke mně jako k příteli, to musím připustit, a hned začal: „Vlad'o, aké my robili kariéry! Já bol v Německu vo válečnej škole...!“ Musel jsem ho přerušit a asi jsem ho zarmoutil slovy, aby teď tohle moc nezdůrazňoval, ale asi mě stejně moc nepochopil...“

Slovenští vojáci a důstojníci ojediněle přebíhali přes frontu ke Spojencům sice již v létě 1944, k italským partyzánům přešla první větší skupina (desátník Šagát a 9 mužů) až 18. března 1945 u obce Zerbo. Celkem do konce války přešlo k partyzánům asi 500 slovenských vojáků. Někteří ještě v bojích s Němci padli. Celá divize se potom koncem dubna 1945 v Lombardii přidala k italským povstalcům. Její velitel pplk. Jaroslav Kmicikiewicz, československý legionář z 1. světové války, využil při tom především svých známostí z doby meziválečných vojenských studií ve Francii s generálem Cadornou, jedním z vůdců italského odboje, a i proto se potom divize vracela do vlasti se slávou a nikdo o jejích příslušnících nehovořil v Praze s despektem jako o bojovnících „za pět minut dvanáct“, jak se to dodnes stává těm neozbrojeným vládním vojákům, kteří přeběhli, obdobně jako Slováci, k partyzánům až v březnu a dubnu 1945. To potvrzuje i bývalý partyzán ing. Jiří Kamiš: „Po čase nám do hor přišla zpráva, že na „našem“ mostě, z kterého jsme v září 1944 zběhli od 7. praporu Vládního vojska, jsou zase Češi. Ukázalo se však, že jsou to Slováci. Při průzkumu byli dva zajati. Jeden byl Spišský Němec. Pokusil se asi dvakrát o útěk a byl zastřelen. Druhý zajatec u partyzánů zůstal. Na naši propagandu dlouho Slováci nereagovali a přecházet k partyzánům začali opravdu až na jaře 1945...“

Přestože mezi slovenskými vojáky bylo mnoho upřímných antifašistů a přívrženců obnovy demokratického Československa, naráželi čeští vojáci také na mnoho opačných případů, kdy po válce slovenští vojáci třeba poskytli svoji uniformu fanatickému sudetskému Němci, který předtím sloužil ve wehrmachtu. O leccems vypovídá třeba i deník partyzána Josefa Křenka: „*Jsou zde mezi námi Slováci. Mnozí přešli za pět minut dvanáct. Kmicikiewicz se ujal vedení partyzánských praporů Slováků. Přibývá jich nějak moc. Víme a známe, kolik nás bylo v Apeninách. Dozvídáme se od „našich“ Slováků, že jsou mezi nimi i takoví, kteří vlastnoručně stříleli a odstřelovali ruské partyzány.*“

Zde je třeba zdůraznit, že většina slovenských vojáků byla k potřebě potrestání takovýchto lidí značně laxní...«

Autorovo vesměs záporné hodnocení odbojových aktivit 2. slovenské technické divize je určitě ovlivněno osobními kontakty s vládními vojáky a naopak absencí stanoviska „druhé strany“, o nevyužitých možnostech k přeběhnutí a odboji však také vypovídá důvěrný posudek na činnost 2. slov. tech. divize v Itálii, vypracovaný těsně po válce škpt. děl. Otakarem Buckem, který uvádím v přílohách pod číslem **III.8**. Druhý dokument vypracovaný O. Buckem uvedený v přílohách pod číslem **III.7**, pak relativně podrobně popisuje osud této jednotky na Ukrajině a v Itálii z faktografického hlediska.

2.2. Dunkerque

Vládní vojáci, kterým se podařilo přeběhnout v Itálii ke Spojencům (ať přes italské území nebo Švýcarsko), se většinou zapojili do odboje v rámci 1. československé samostatné obrněné brigády, ta se po svém dovyzbrojení zapojila do bojů o město Dunkerque obsazené osamocenou německou posádkou v počtu 12 000 mužů, které obléhala, či spíše hlídala, v období od 7. 10. 1944 do 9. 5. 1945. Česká brigáda v počtu přes 4000 mužů pod vedením generála Aloise Lišky spolu se spojeneckými jednotkami (zhruba 6000 mužů) provedla v den výročí české samostatnosti 28. října 1944 útočnou operaci, kterou se úspěšně vlomila do prvního pásma německé obrany. Na tento úspěch se brigáda pokusila navázat dne 5. listopadu, tentokrát ale už našla nepřítele dokonale připraveného a i přes početní převahu a leteckou podporu utrpěla značné ztráty v počtu 26 mrtvých, 9 nezvěstných a 59 raněných. V dalším období se činnost jednotky soustředila pouze na blokování německé posádky. Malý „kombinovaný oddíl“ v čele s pplk. A. Sítkem odjel 23. dubna do Čech, aby jako symbolická jednotka české armády dorazil 9. května do Prahy.

Vládní vojáci, kteří v počtu 15 důstojníků a 580 mužů přešli v Itálii ke Spojencům se stali vítanou posilou početně stále poddimenzované československé zahraniční armády na západní frontě. Dne 25. října dostala tato skupina, momentálně zorganizovaná do pěti čet, svůj první úkol. Nebylo to však nic příjemného, protože šlo o odklizení mrtvých na velitelství jedné britské divize v Tevneonde, kde po zásahu německé střely V1 bylo 32 mrtvých britských vojáků a dvě francouzské děti, které si přišly k Britům pro polévku. Tyto neradostné odklízecí práce dělali čeští vojáci ještě druhý den. Potom je již čekalo nelehké zžívání s československou obrněnou brigádou, která již obléhala přístav Dunkerque a jeho Němci zatopené předpolí. Vládní vojáci byli u české brigády obviňováni, že jsou to bojovníci za pět minut dvanáct, což se však později změnilo a nový příslušníci se zžili se zbytkem jednotky. Nešlo ovšem o nijak snadnou „aklimatizaci“ jak dokládají následující vzpomínky bývalých „Vladařů“.

„Naše přijetí u brigády provázela zpočátku nedůvěra. Více krotmistrům a délesloužčím, my mladší jsme na tom byli poněkud lépe. Určitý počáteční despekt jsem si všiml především u židovských vojáků. Jakási až závist... nevím, zda to bylo nejistotou a strachem o své příbuzné, zatímco my prožili podstatnou část války po boku svých blízkých“ (ze vzpomínek Karla Bartoše). Na tyto okamžiky vzpomínal po letech i Karel Brázda: *„Já měl štěstí. Byl jsem spolu s četaři Mirkem Talou a Karlem Vojdou přidělen k 1. rotě 1. tankového praporu, které velel parašutista kapitán Bohumír Preininger. Byl to výborný člověk a velitel. Zajímalo ho všechno a s chutí si od nás nechal vyprávět o poměrech v protektorátu i o našich bojových zážitcích z italských hor.“*

Na jedné straně se někteří „Vladaři“ u Dunkerque setkávali se zbytečnými a nespravedlivými odsudky ze strany některých spolubojovníků, na straně druhé vrhaly na „Vladaře“ špatné světlo výstřelky některých jednotlivců, kteří si z protektorátu odnesli například projevy primitivního antisemitismu. To byl případ vojína 1. motoroty Josefa Vondry, který se odehrál 26. března 1945 v hospodě La Panne, kde seděl židovský voják Gärtner se dvěma kamarády – nežidy, kteří přišli k brigádě z německé armády. Pojednou k nim přistoupil voják Vondra a Gärtnera se zeptal, jakého je vyznání. Když ten mu odpověděl, že židovského, Vondra mu poručil: *„Koukej odsud vypadnout!“* Incident zaznamenává i deník polního rabína poručíka Hanuše dr. Rebenwurzela-Rezka. Ten si stěžoval u velitele motopraporu podplukovníka Chvalkovského, který se však snažil případ bagatelizovat tak, jakoby šlo o jednání Vondry, co člověka méně inteligentního a popuzeného snad domněním, že Gärtner mluvil německy. To samozřejmě rabína neuspokojilo a

podplukovníkovi odpověděl, že mu jsou milejší poctiví Němci u jednotky než „nadvlastenec, který se pakuje s Háchou a s Němci...“

Ovšem skutečně zlou krev vyvolala příchodem „Vladařů“ k brigádě otázka hodnosti a povyšování, což například dokládá úryvek z měsíčního hlášení velitele protiletadlové baterie štábního kapitána Jiřího Pujmana z 30. března 1945: „5. Povýšení k 7. 3. vyvolalo mezi příslušníky baterie mnoho debat a nespokojenosti. Nejvíce bylo kritizováno povýšení příslušníků z tak zvaného Vládního vojska.“ Důvodem reptání byl fakt, že na rozdíl od vládních vojáků, kteří měli ještě nedávno kontakt se svými blízkými, byla jedinou jistotou zahraničního českého vojáka, že pokud to vše přežije, tak se snad jednou vrátí zpět do vlasti. Staří mazáci a veteráni také často ohrnovali nos nad vládními vojáky, kteří byli zvyklí na dodržování „vojny“ a ne na ležerní pozdrav „Pán Bůh, dobrýtro.“, kterým byli častováni i výše postavení důstojníci.

2.3. Účast na Pražském povstání

Úloha Vládních vojáků v Pražském povstání byla podrobně zpracována v publikaci Vládní vojsko 1939-1945, pro text této podkapitoly jsem však použil stručnější verzi květnových událostí přejatou z knihy Háchovi Melody Boys, kap. Voláme české vojsko, str. 212-217).

Sobota 5. května začala v Praze na generálním inspektorátu Vládního vojska v Dejvicích v 9 hodin důstojnickým shromážděním, které generál Eminger informoval o úkolech od ČNR a zároveň nařídil generálu Pražákovi, aby o tom seznámil vládní vojáky ve smíchovských Štefáníkových kasárnách. Nastoupené zbytky 1. praporu potom generál Pražák v 10:30 v patetickém vlasteneckém projevu seznámil nejen s touto skutečností, ale také s tím, že se opět stávají součástí obnovené československé armády. V souvislosti s jeho projevem stojí za zmínku fakt, že se proti němu v tu chvíli postavil velitel 1. praporu Vládního vojska plukovník Jan Adamec. Ve svém vystoupení prý varoval vojáky před podporou „převratu“ s tím, že on „už prodělal převratů několik a nezískal dobré zkušenosti...“ S takovými argumenty však již u nikoho v dané chvíli nemohl uspět. Přesto později o Vládním vojsku vznikla legenda, která byla mnohem horší než trapná Adamcova opatrnost. V roce 1965 byla v tehdejšímu tisku totiž publikována historka o tom, že v sobotu 5. května 1945 se pokoušel promluvit do protektorátního rozhlasu protektorátní předseda vlády Richard Bienert. Jak známo, byl tehdy povstanci zatčen, ale jeden z komunistických pamětníků této události v roce 1965 tvrdil, že s Bienertem tehdy přijel obrněný vůz po zuby ozbrojených vládních vojáků (!), jimž velel poručík vládního vojska, který povstalice ohrožoval dvěma pistolemi. Autor vzpomínky jej však jednoduše odzbrojil tím, že mu vrazil prst do zad jako hlaveň pistole a po zatčení poručíka vládním vojákům v obrněném voze řekl, že mají odjet a ti ho prý poslechli... Přestože tuto historku nepotvrdil žádný archivní pramen, objevila se v roce 1976 v historickém velkofilmu režiséra Otakara Vávry „Osvobození Prahy“ a poručíka vládního vojska zde hrál populární představitel „padouchů“ Jan Přeučil...

Vraťme se však k realitě. V 10:45 potom v Dejvicích, bez ohledu na to, že ve stejné budově sídlil i štáb německé 539. divize, vztyčili vládní vojáci na generálním inspektorátu československou vlajku. Ta již záhy vlála i na smíchovských kasárnách, což vzbudilo nadšený ohlas u zástupců civilních obyvatel před budovou. Potom však již začalo jít u budovy rozhlasu do tuhého... Ve 13 hodin proto pod velením štábního kapitána Jaroslava Záruby vyrazila z kasáren na Vinohrady k obsazení rozhlasu vybraná bojová skupina vládních vojáků. Generál Pražák je údajně po telefonické domluvě se svým přítelem z odbojové organizace *Nejvyšší rada vojáků a pracujících lidu* majorem Antonínem Rakouškem poslal jako „poštovní známky“, protože byli oba vášniví filatelisté, poté, co mu Rakouš podrobně popsal situaci kolem rozhlasu, kde později velel úseku 19 barikád. (...) Zárubovi muži se tak stali

symbolickou a skromnou tečkou za letitými plány českého odboje o použití Vládního vojska v celonárodním povstání v závěru války. Štábní kapitán Záruba se potom stal po dobytí rozhlasu velitelem jeho obrany, zatímco rotmistr Hering měl na starosti ozbrojenou ochranu hlasatelů. Další četa vládních vojáků, vedená rotmistrem Janem Švédou, byla potom vyslána k zesílení obrany rozhlasu ze Smíchova v úterý 8. května 1945 v 03.50 hod. Méně úspěšná byla však bojová skupina "Vladařů" vyslaná již ve 12.30 hod. ze Smíchova na Hrad. Četa 30 mužů odeslaná autem pod vedením štábního rotmistra Ferdinanda Štětovského s rozkazem zmocnit se s dosavadní směnou hradní stráže (1 + 30) Hradu podlehla po tří a půlhodinovém boji s příslušníky zbraní SS jejich přesile. Obě čety byly internovány i s několika dobrovolníky, kteří se zúčastnili boje, a s již dříve zajatými příslušníky 28. revíru české policie až do 8. května v Černínském paláci. V úterý 8. května večer se obě internované čety hradní stráže zmocnily věznic, osvobodily zde zajištěné osoby a s ukořistěnými zbraněmi obsadili Hrad, kde ve 23.23 hod. vztyčili československou vlajku. To jim již ze smíchovských kasáren dorazila na pomoc jednotka pod velením štábního kapitána Mladého v síle 33 mužů bývalého Vládního vojska a 26 dobrovolníků vedených npor. Bláhou.

Jiní vládní vojáci se ve smíchovském úseku již 5. května ve 13:30 podíleli spolu s policisty 38. revíru a dobrovolníky na ukořistění německého obrněného vlaku. Někteří "Vladaři" se potom stali součástí posádek tří obrněných vlaků, kterých se v tomto úseku povstalců během dne zmocnili. Další vládní vojáci se podíleli na svozu ukořistěných zbraní do Štefánikových kasáren. Vládní vojáci sháněli zbraně i mimo Prahu. V neděli 6. května 1945 zajistil například četař vládního vojska Kovář v Rakovníku 440 pušek se střelivem, 15 lehkých kulometů a neurčený počet pancéřových pěstí a ručních granátů. Téhož dne potom agilní četař obstaral další kulometry, pistole, pancéřové pěsti a ruční granáty u Národního výboru v Příbrami. Poslední významnou akcí Vládního vojska bylo v úterý 8. května 1945 v 9:30 hod. vyslání bojové skupiny o dvou četách pod velením štábního kapitána škpt. Aloise Macáka do prostoru Staroměstské radnice, kde vládní vojáci kryli týl radnice na rohu podloubí u "Minuty" a další četa obsadila Mariánské náměstí v prostoru Městské knihovny. Při bojích v úseku Staroměstské radnice, kde se vyznamenali střelec z kulometu rotný Antonín Novotný a střelec z pancéřové pěsti svobodník Josef Křenek, byl zraněn velitel "Vladařů" štábní kapitán Macák. Významnou roli v povstání sehrály i "vladařské" kasárny na Smíchově, kde zprvu řídil mobilizační středisko povstalců podplukovník Antonín Šilhavý, jehož funkci však v 16:00 hod. převzal pověřenec Revolučního národního výboru pro Prahu XIV major Vojtěch Bouzek, který však Vládnímu vojsku nebyl příliš nakloněn.

Za zmínku stojí rozhodně i nemocnice Vládního vojska ve smíchovských kasárnách, která měla k dispozici čtyři místnosti a dvě nákladní auta pro přepravu raněných. Službu zde pod velením plk. MUDr. Heřmana Vaniše konali další lékaři a zdravotní poddůstojníci Vládního vojska, kteří během povstání ošetřili 328 zraněných. Také dejvická telefonní ústředna Generálního inspektorátu Vládního vojska se během povstání stala významným shromaždištěm situačních zpráv z širokého okruhu lokalit okolo Prahy. Mimo jiné zprostředkovala 8. května kontakt s poslední americkou vojenskou misí, která navštívila během povstání Prahu. Ačkoliv byla v těsném sousedství štábu 539. německé divize, na její přístroje se Němci nemohli napojit. její číslo bylo navíc v běžném telefonním seznamu a tak mnozí lidé z venkova telefonovali na generální inspektorát zprávy o situaci na venkově, nemajíce jiný kontakt, prostě „Vladařům“, kteří o všem informovali Vojenské velitelství Velké Prahy „Bartoš“. (...)

Po skončení bojů byli pražští vládní vojáci zařazeni Vojenským velitelstvím Velké Prahy „Bartoš“ generála Karla Kutlvašra do pohotovostního praporu, se kterým se zúčastnili 28. května 1945 i slavnostní přehlídky barikádníků před prezidentem Benešem na pražském Hradě. (...) Již od čtvrtka 10. května 1945 se Vládní vojsko v Praze začalo podílet na obnově československé armády, když v 11:30 Emingerovu generálnímu inspektorátu ministerstvo

národní obrany nařídilo postavit z Vládního vojska 2 pluky, nosit předválečné československé distinkce a vytvořit likvidační komisi Vládního vojska. Vzhledem k tomu, že měl 1. prapor Vládního vojska díky barikádníkům asi 1500 mužů, začalo se tedy se stavbou kádru tradičního pražského 28. pěšího pluku, který měl poté následovat kádr 5. pěšího pluku. Mezitím byl ve Štefánikových kasárnách vytvořen z dobrovolníků a mnoha vládních vojáků již zmíněný pohotovostní motorizovaný prapor s určením pro obsazování českého pohraničí.

V sobotu 12. května 1945 potom vydal generál Jaroslav Eminger svůj poslední vojenský rozkaz, ve kterém svým podřízeným oznámil, že rozkazem hlavního štábu MNO z 11. května 1945 byly rozpuštěny jednotky Vládního vojska a že jeho příslušníci budou zařazeni „po částech k ostatním jednotkám čs. branné moci“. Zároveň jmenoval členy likvidačních komisí a ostatním důstojníkům udělil dovolenou. Tím však historie Vládního vojska nebyla zdaleka uzavřena...

3. Osobnosti s Vládním vojskem spojené

3.1. Generál Jaroslav Eminger

Při zpracování této podkapitoly jsem vycházel z kapitoly *Exkurz – Causa Jaroslav Eminger* z knihy Háchovi Melody Boys, strana 120-129.

„Základním požadavkem komunistické strany v oblasti výstavby velitelského sboru armády v této etapě bylo vyloučit z důstojnického sboru ty živly, které se zdiskreditovaly spoluprací s fašismem. Bezprostředně po osvobození tak byli pro zradu a kolaboraci s okupanty souzeni bývalí čelní představitelé předmnichovské armády – generálové Jan Syrový, Vladimír Klecanda, Karel Husárek, Václav Kuneš, Jaroslav Červinka, Jaroslav Eminger a další.“

Vojenské dějiny Československa, V. díl, Naše vojsko Praha 1989, str. 70

Pokud by autoři citované tendenční publikace, která ještě stačila spatřit světlo světa těsně před pádem komunistického režimu, byli nuceni uvést nějaký příklad údajné kolaborace generála Jaroslava Emingera, možná by třeba ocitovali jeho rozkaz k 5. výročí protektorátu z 14. března 1944, ve kterém děkoval Vůdci Adolfu Hitlerovi, že „umožnil českému národu i za změněných státoprávních poměrů možnost vytvořit si vlastní vojsko, pokračovat v naší vojenské tradici a pěstovat i nadále mužné vojenské cnosti.“

Kdo zná typickou českou lásku k „proklamacím mezi řádky“ či dokonce fakta o skutečném životě generála Jaroslava Emingera, musí tvrzení komunistických historiků odmítnout, byť šlo o velitele vojenského sboru, zřízeného v červenci 1939 v Čechách a na Moravě se souhlasem nacistických okupantů. Mimo jiné jde také o to, že Eminger byl sice souzen, ale zmíněná publikace však tají zásadní skutečnost, že generál byl v dubnu 1947 se ctí všech obvinění zbaven.

Přesto zůstává otázka, jak velitele protektorátního minivojska celkově hodnotit? Stojí to však za pokus, protože právě na jeho osobě lze do značné míry osvětlit i vznik a charakter Vládního vojska včetně jeho paradoxně celkem důstojného místa v dějinách českého vojenství. A právě na osudu tohoto muže lze navíc dokázat, že i „tuctoví kariérní důstojníci“ je schopen na základě osobních povahových kvalit překročit svůj stín a v extrémně vyhocené situaci omezených vojenských možností důstojně a na obrovské taktické i morální úrovni řešit situaci diplomatickými schopnostmi, které nepoškodily jeho morální kredit a chránily většinu jeho vojáků, což již nelze třeba tvrdit o generálovi Ludvíku Svobodovi v dobách

komunistického režimu. České dějiny však nikdy nebyly příliš jednoduché, a proto dodnes připomínají svou nepřehledností biblický Augiášův chlév...

Jaroslav Eminger se narodil 4. června 1886 v Čáslavi. Své existenční plány spojil pod vlivem otce Čeňka rytíře Emingera – potomka selského rodu z Pochvalova u Loun, který byl však plukovníkem c.k. armády, rovněž s důstojnickou kariérou, na jejímž začátku stála vojenská akademie ve Vídeňském Novém Městě. Bylo to celkem logické, protože jeho rodičům se narodilo sice sedm dětí, ale dvě brzy po porodu zemřely a tak měl Čeňk Eminger dcery Emu, Růženu, Marii a Jiřinu, ale jen jediného syna.

Po úspěšném zakončení vojenské akademie nastoupil tehdy jednadvacetiletý poručík Eminger v srpnu 1907 do své první posádky k 7. dragounskému pluku v Dobřanech. Ctížádostivý mladík, jehož otec vychoval stejným dílem k lásce k vojenskému řemeslu i svému národu, se dostal později na Vysokou školu válečnou ve Vídni, kterou studoval od 1. října 1911 do 31. 7. 1914. K listopadu 1912 byl povýšen na nadporučíka a 1. září 1915 byl jmenován kapitánem generálního štábu. Jako štábní důstojník potom prošel za 1. světové války ruskou a italskou frontou. Po návratu z války se kapitán generálního štábu Jaroslav Eminger 9. listopadu 1918 přihlásil do služeb vznikající československé armády, se kterou se příštího roku zúčastnil bojů s Maďary na Slovensku jako přednosta II. oddělení velitelství západní skupiny čs. jednotek na Slovensku.

K pěti vyznamenáním, které si přinesl z 1. světové války, získal za toto období Čs. válečný kříž 1918, Medaili vítězství a francouzský řád Čestné legie 4. stupně. Po porážce bolševické Maďarské republiky rad byl Eminger vyslán v srpnu 1919 do Budapešti jako náčelník čs. vojenské mise, aby zde až do ledna 1922 postupně působil jako československý delegát zvláštní mezidohodové reparační komise a čs. vojenský atašé. Po návratu do vlasti svou kariéru na dalších 17 let opět, tak jako kdysi ve svých začátcích, spojil především s jezdeckem. Postupně velel jezdecké korouhvi, pluku, brigádě, jezdeckému učilišti, v roce 1926 byl měsíc na odborné stáži ve Francii a v roce 1927 dva měsíce u polského jezdeckva. Určitý čas byl i generálním inspektorem čs. jezdeckých jednotek. Jeho odborné kvality nešlo přehlédnout. Během mírové služby obdržel v čs. armádě šest pochvalných uznání od vyšších velitelství, velice dobře ovládal němčinu, francouzštinu a angličtinu, částečně potom maďarštinu a polštinu. Proto byl celkem logicky dekretem prezidenta republiky z 13. července 1933 sedmačtyřicetiletý Jaroslav Eminger povýšen do hodnosti brigádního generála. V té době velel v Brně 2. jezdecké brigádě. V listopadu 1936 odchází k 3. jezdecké brigádě do Bratislavy. V osudném období zářijové mobilizace roku 1938 potom velel generál Eminger na Slovensku 3. rychlé divizi a svoji náročnou roli splnil dobře. Se zánikem Československa však náhle stanul na nové a dosud nejsložitější životní křižovatce...

Jaroslav Eminger původně hodlal z protektorátu emigrovat. Povolal si jej však k sobě předseda protektorátní vlády divizní generál Alois Eliáš, který ho požádal, aby se jako spolehlivý Čech, který bude nacistům pro svou minulost v rakousko-uherské armádě málo nápadný, ujal funkce generálního inspektora chystaného protektorátního českého Vládního vojska. Eminger nakonec nabízené místo po krátkém přemýšlení přijal a na cestu do nové funkce si odnášel Eliášovo ponaučení ve vztahu k okupantům, které mu dal generál slovy Písma: „*Bud'te nevinní jako holubice a opatrní jako hadi.*“

V prostředí pololegálních příprav českého vojenského odboje vznikala na ministerstvu národní obrany v likvidaci ilegální Obrana národa. Emingerovi však byla vybrána v rámci těchto příprav poněkud jiná role – vybírat „vhodné muže“ do protektorátního Vládního vojska. Této práce a mnoha dalších úkolů, které bylo nutno splnit, se zhostil s překvapivým úspěchem. Musel často používat i mírně švejkovské metody – když chtěl německý vojenský zmocněnec generál Friderici přijmout do Vládního vojska nejvýše 10 legionářů, vysvětlil si to Eminger „po svém“ jako nařízení, že maximální počet bývalých legionářů ve Vládním vojsku musí být 10%, což také hned učinil... Kromě krytí odbojářů v řadách vládních vojáků,

utajování dezercí, kontaktů s Londýnem a mnoha dalších aktivit, bylo Emingerovým asi největším úspěchem odvrácení hrozby přesunu Vládního vojska na východní frontu a to hned dvakrát v letech 1942 a 1943. Nasazení v Itálii v roce 1944 ale už zabránit nemohl.

Když byl Jaroslav Eminger po válce souzen, byla nakonec obžaloba na základě předložených důkazů shledána „neudržitelnou, bezpodstatnou a pravdě neodpovídající...“ U soudu se objevily i cenné písemné dokumenty ve prospěch obžalovaného. Byl mezi nimi Emingerův dopis z 24. června 1939 plk. Karlovi Veithovi, když ho zval ke vstupu do Vládního vojska slovy: „...s *Tvou pomocí se Vládní vojsko nikdy neprohřeší proti českému národu.*“ Vzhledem k dalšímu vývoji Československa však šlo o Pyrrhovo vítězství, protože se již nikdy nepodařilo očistit Vládní vojsko a tím se jako bumerang vracely útoky i na jeho velitele. V roce 1948 se potom neodvratně uzavřela i vojenská kariéra brigádního generála Jaroslava Emingera. Dne 31. prosince 1948 mu poslal tehdejší komunistický ministr národní obrany generál Ludvík Svoboda přípis, kterým ho definitivně „*nepovolal do činné služby jako důstojníka československé branné moci z povolání*“. Eminger byl sice již v důchodovém věku, ale šlo zde o princip – byl-li očistěn civilními soudy, chtěl totéž i od armády, ale ta již byla v rukou jiných morálních kritérií, než ctil noblesní muž s monoklem...

Po roce 1948 byl Jaroslav Eminger přestěhován ze svého luxusního pražského bytu Na Zvonařce do zcela nevyhovujícího dvoupokojového bytu v Senohrabech. Šlo o byt v prvním poschodí staré barabizny se záchodem v přízemí. Eminger měl však, na rozdíl od stovek jiných důstojníků, štěstí v tom, že nebyl uvězněn. Žil potom dlouhá léta v ústraní v častých existenčních problémech, kdy se musel nejednou spolehnout na pomoc svých nejbližších přátel. Zemřel nakonec v Praze zcela zapomenut 14. července 1964.

3.2. Jiří Maria Veselý

Při zpracování pohledu na činnost Jiřího Marii Veselého pro český odboj jsem převážně vycházel z kapitoly *Osudy: Jakož i my odpouštíme...*, strana 218, z knihy Háchovi Melody Boys.

Jiří Maria Veselý se narodil jako Leopold Veselý 15. listopadu 1908 v Protivanově u Boskovic. Jako dvaadvacetiletý muž vstoupil v Olomouci do dominikánského řádu. V tomto řádu se z něj stal nyní Jiří Maria Veselý, který v letech 1933 – 1936 studoval v Římě na universitě Angelicum filozofii a bohosloví. V roce 1937 byl potom v Olomouci vysvěcen na kněze a již o rok později působil v německém Walberbergu u Bonnu jako lektor theologie. Po mnichovském diktátu se vrátil do vlasti a další dva roky působil jako novicmistr a profesor v Olomouci. V roce 1941 odchází z dusného protektorátního prostředí do italského Milána, kde nejdříve získal doktorát z klasické filozofie a potom začal působit na milánské katolické universitě jako docent slovanské filologie.

Když do severní Itálie dorazily jednotky Vládního vojska, navázal s nimi kontakt přes jeho vojenské nemocniční oddělení, které bylo zřízeno v Miláně – Baggiu. Oddělení bylo vedeno pplk. MUDr. Blažejem Špidlou a špkt. MUDr. Františkem Staudkem a šestatřicetiletý dominikán jej zhruba od poloviny června 1944 začal navštěvovat s cílem poskytnout duchovní útěchu zraněným a nemocným českým vojákům. Zasluhou obou zmíněných lékařů se také seznámil s bratrancem generálního inspektora Vládního vojska pplk. Karlem Emingerem, který byl z vlasti povolán s „Vladaři“ do Itálie, aby se zde pokusil jménem odbojové organizace NAREV (Národní revoluční výbor) navázat spojení s italským odbojem a přes Švýcarsko potom s československou exilovou vládou v Londýně. Charismatickému dominikánovi s širokými styky v církevních kruzích, napojených na italský odboj, byla záhy Emingerem nabídnuta funkce polního kaplana „Vladařů“, ačkoliv tato funkce již byla

oficiálně obsazená pplk. duchovní služby Emanuelem Bouškou, který však do Itálie dorazil až 18. srpna 1944.

Podplukovník Eminger slíbil, že se zasadí také u zplnomocněnce wehrmachtu v Praze o jeho schválení, což se nakonec podařilo. Veselý ochotně vyměnil mnišský hábit za vojenskou uniformu, která mu umožňovala neomezený styk s Vládním vojskem, které bylo jinak bedlivě sledováno německým spojovacím štábem i gestapem. Tak mohl zprostředkovat „Vladařům“ i spojení s italským Výborem národního osvobození (CNL) v Miláně. Udělal to přes jeho člena – profesora Ezia Franceschiniho (krycím jménem Ettore), s nímž se dobře znal jako s kolegou profesorem z katolické university. Profesor měl kurýrní styky se Švýcarskem i rádiové spojení s americkými vojsky. Mimo to prostřednictvím dr. Petara Guberiny, který byl rovněž kolegou dr. Veselého na universitě a jinak představitelem jihoslovanské skupiny odboje, mohlo Vládní vojsko navázat tenký kontakt i s Titovým IX. sborem ve Slovinsku a severovýchodní Itálii. Zmiňovaný štábní polní kurát pplk. Emanuel Bouška přijel tedy do Itálie, kdy již dr. Veselý nosil s povolením velení Vládního vojska uniformu kapitána duchovní služby. 9. září byl potom z Prahy návrh na přijetí dr. Veselého za nového vojenského kněze v hodnosti majora se zpětnou platností od 1. 7. 1944 definitivně schválen. Později v listopadu 1944 bylo sice díky nátlaku nacistů a jejich ochotného spojence generála Obručnicka dr. Veselému zakázáno činnost z malicherného důvodu, že se nebyl německému štábu od svého nástupu do funkce vůbec představit. Po nějakém čase byl však tento zákaz nakonec odvolán a Veselý zůstal nakonec duchovním až do konce války.

Mezitím okolo sebe vytvořil u většiny praporů Vládního vojska síť důvěrníků z řad důstojníků i mužstva. Vznikl tak „Vojenský revoluční výbor“, jehož předsedou byl zvolen pplk. Vondráček, ale po jeho odvelení do protektorátu v lednu 1945 tato funkce definitivně přešla na nevojáka dr. Veselého. Po skončení války byl však Veselý na počátku července 1945 na základě převážně falešných obvinění, za kterými stál především jeho největší rival v Československém národním výboru v Miláně Alois Hanzlík, zatčen a obviněn ze spolupráce s nacisty!

Důvodem tohoto obvinění byla problematičnost působení dr. Veselého ve službách odboje, kdy svá rozhodnutí často vykládal jako rozhodnutí londýnské exilové vlády a zároveň si v řadách vládních vojáků a svých spolupracovníků udělal několik nepřátel, hlavním důvodem jejich nepřátelství pak byly třenice v boji o vedoucí postavení v organizaci protiněmeckého odboje v řadách Vládního vojska v Itálii. Například kněz Emanuel Bouška v červnu 1945 z pozice osobní řevnivosti uvedl, že „na odbojovou činnost srov. J. M. Veselého se hledělo jako na zábavní podnik“. Existují také svědectví vládních vojáků, kteří tvrdí, že jim Veselý dokonce vyhrožoval poválečnými vojenskými soudy, pokud zběhnou svévolně k partyzánům, protože jsou nyní řádnými příslušníky československé zahraniční armády a musí plnit rozkazy jeho „revolučního výboru“.

Nakonec se na poslední chvíli začalo s partyzány jednat o přechodu některých praporů do hor. To však již Němci vydali rozkaz k odzbrojení Vládního vojska a poslední neúspěšné křečovitě pokusy o zběhnutí větších jednotek („alespoň jednoho praporu“) k partyzánům vysvětluje Veselý ve své knize tak, že na vině byli italscí partyzáni, protože neměli dost dopravních prostředků (!). Ve skutečnosti však tento krach byl výsledkem Veselého směsice taktizování, chytračení, intrik, naivity, vojenského diletantismu a alibismu.

Jiří Maria Veselý byl však v letech 1944-1945 opravdu složitou plnokrevnou osobností, která by možná vydala na zajímavý film či divadelní hru a která neměla jen tvář bohabojného kněze bez bázně a hany. Pomluvy o jeho milostném vztahu k Ritě Volčenkové nechme stranou, protože je po válce rezolutně odmítli jeho italscí přátelé, ale při pečlivém rozboru jeho činnosti i poválečných pamětí zjistíme, že nejednou lhal a občas se neubrání ani osobní mstivosti vůči svým oponentům. měl dvě až tři tváře – na jedné straně byl kněz (dominikán), na straně druhé se zjevně zamiloval do důstojnické uniformy a rád si hrál na

vojáka. Pochopit Jiřího Mariu Veselého není ani dnes lehké a lze to přirovnat k malování krajiny v mlze.

Jedno je však třeba říci na adresu jeho největších dobových kritiků zcela jasně: Jiří Maria Veselý nebyl v žádném případě agent a spolupracovník nacistů. Byl upřímným českým vlastencem a antifašistou a osobně odvážným mužem. Šťastné náhody ho přivedly do „čela“ odboje Vládního vojska, což nebyla jednoduchá prověrka jeho charakteru, kdy se v něm začalo svářet několik principů. Na jedné straně byl skutečně příkladným duchovním pastýřem svých „oveček“ v brčálově zelených uniformách se sírově žlutým lemováním, na straně druhé a třetí jej však sváděla touha být politikem a vojenským velitelem. Zde potom nastupují menší i větší intriky a snahy po velitelské autoritě, spojené s bytostným odporem k partyzánskému hnutí. Nebyl tak žádným andělem, ale občas i mírně neseriozním fantastou. Byl vždy věrný konzervativní mentalitě řádu, kterému zasvětil celý svůj život. Čeští salesiáni v Turíně sloužili proti nacistické moci bez výhrad a postranních úmyslů. Jejich chování v odboji bylo jednoznačnou službou aktivnímu boji proti zlovolným nepřátelům evropské civilizace. podobné postoje můžeme najít i u stovek italských kněží. Otec Veselý však nechtěl odboji sloužit, chtěl jej řídit. K tomu mu však chybělo vojenské myšlení a vědomí, že vládní vojáky přijmou ve vlasti jen tehdy, když si svou čest potvrdí se zbraní v ruce.

Nástin historie obce Dolní Břežany za protektorátu

Dolní Břežany (okres Praha-západ) měly v době okupace asi 150 rodin. Většinou šlo o řemeslníky dojíždějící za prací do Prahy. Dále bylo v obci asi 10 selských usedlostí a asi 50 drobných rolníků. Následující informace o životě obce byly sepsány podle vzpomínek mých prarodičů Jaroslava a Jaroslavy Veselých.

Díky poloze blízko Prahy byla informovanost o probíhajících Mnichovských jednáních lepší než jinde a obyvatelstvo se o jejich průběh živě zajímalo. Ženy byly místní učitelkou Voháňkovou zaškolovány co dělat v případě bombardování. Paní Voháňková se mimochodem dožila 104 let. Po zahájení okupace a zavedením lístkového systému se v obci snížila životní úroveň a nastal citelný nedostatek potravin, který se lidé snažili řešit chovem domácího zvířectva. Lidé se velmi báli udavačů, jedním z nich mohl být pan Osvald, šlo o invalidu z první války, který si změnil občanství na německé, ale není znám případ, kdy by z jeho strany nějaké udání přišlo. Po obsazení obce Sověty byl na udání někoho z obyvatel sovětskými vojáky zastřelen i s manželkou. Odbojová činnost v obci až do května 1945 prakticky žádná nebyla. Dva Břežanští občané – pan T. Prchal a Kopecký odešli do Británie sloužit jako piloti. Prchal pilotoval 4. června 1943 britský letoun, který se krátce po startu z Gibraltarské základny zřítil do moře. Na palubě se nacházel polský generál Sikorsky s dcerou Žofií, náčelníkem štábu Tadeuszem Klimeckým, náčelníkem operačního oddělení plk. Andrzejem Mareckim a několika dalšími významnými osobnostmi. Pád letounu přežil pouze těžce zraněný Prchal, který byl v letadle jediný, kdo měl záchranou vestu...

Situace v obci byla po celou válku klidná, což se mělo v květnu dramaticky změnit. O blížícím se konci dávaly nejprve tušit treky prchajících „národních hostů“ – Němců usídlených na okupovaných území na východě. Jeden takový trek byl někdy v zimě 1945 rozstřílen skupinou asi sedmi hloubkařů v Břežanském údolí, když se přesunoval ke Zbraslavi, svědectví o tom vydal jistý pan Kubát ze sousední Lhoty, který coby vozka musel Němcům pomoci s povozem. Ve chvíli, když letadla zahájila nálet, zůstal sedět na kozlíku (kdyby utíkal do lesa, Němci by ho zastřelili) a jako zázrakem ho všechny kulky minuly, odnesly to pouze koně a opratě, které mu jedna ze střel roztrhla, když je držel v ruce. Po prchajících civilistech v květnu přes obec táhly skoro neozbrojené a válkou vyčerpané oddíly wehrmachtu – pravděpodobně německých ženistů, kteří se bez odporu nechávali odzbrojit a zajmout. Dále uvádím mírně upravený popis událostí 5. a 6. května, jak byl uveřejněn v obecním informačním bulletinu Rozkvět:

„Ke konci okupace sílil odboj. Břežanská odbojová skupina byla zpočátku ozbrojena pouze třemi pistolemi. Odzbrojením několika německých skupin získala další zbraně. V pátek 5. května přišlo z Vestce varování, že se k Břežanům od Jesenice blíží německá kolona koňských potahů a aut ustupující před Rudou armádou. Jejich vojenský doprovod byl místními odbojáři u Pazderáku odzbrojen a vojáci byli zavřeni do stodoly u tehdejšího obecního úřadu, který byl v budově nynější hasičské zbrojnice a kadeřnictví. Němcům se ale podařilo uprchnout a oznámit na velitelství SS, co se s nimi ve Břežanech stalo.

V noci z 5. na 6. 5. dorazila do Břežan ozbrojená jednotka SS. Muži, kteří byli v tu dobu na NV a v požární zbrojnici, byli zajati a odváděni na Zbraslav. Cestou museli zajatci bourat zátarasy z padlých stromů, proto trval postup od 23 do 4 hod. ráno. Jednomu občanu ze Břežan se však podařilo na motocyklu objet přes Točnou na Zbraslav, zde vysvětlil zbraslavským odbojářům situaci a těm se pak podařilo Němce odzbrojit. Břežanáci se vraceli lesem domů.

Zatím byly Břežany obsazeny a prohlášeny za partyzánskou obec. Pro muže byl zákaz vycházení. Střelbou byla překvapena jedna skupina odbojářů vracející se ze Zbraslavi. Dva

muži byli na útěku zastřeleni. Pan Antonín Špála (33 let), který se krátce před těmito událostmi vrátil z koncentračního tábora, byl zastřelen na zahradě u Matyášku v údolí a pan Vladimír Fajfr (20 let) byl zabit právě, když přelézal vrata u Zhorných - dnes Kuklíků. Potom byla provedena razie ve všech domcích od Lhoty. V této části Břežan zahynulo několik mužů, kteří se pohybovali venku nebo byli jen trochu podezřelí (měli třeba mokré boty, protože pršelo).

Na silnici od staré školy u domu Zvolských byly zastřeleni 2 mladí muži, kteří se vraceli jako spojky z Ohrobce na kolech - Julek Boháček (20 let) a B. Křehlík (36 let). O 200 metrů dále položili své životy přímo v domě otec a syn pan Karel Šiška (asi 38 let) a Antonín Krňanský (24 let). Jeho manželka s ostatními dětmi byla schována dole ve sklepě, kde slyšela výstřely. O dalších pár metrů dále, v bývalé hospodě "U Klimešů", zemřeli také otec a syn, pan Bohumil Klimeš (50 let) a Miroslav Klimeš (19 let). Dnes je tento dům přestavován, má věžičku. V posledním domě u lesa bydleli Dvořáčkoví. Pan A. Dvořáček (39 let), otec tří dětí, byl zastřelen na chodbě přes dveře. Krátce poté padl pan J. Souček (37 let, otec 6 dětí), bydlící v domě za Dvořáčkovými. Dnes je na tomto místě postaven nový dům. Pan Jaroslav Mračno - bývalý strážník v malém domku ve stráni u lesa pod Součkovými (dnes Penkerovi) byl dokonce vytažen nemocný z postele a před zraky své manželky zastřelen přímo v bytě. Velké štěstí měla tenkrát paní Kotrbatá, která bydlela v malinkém domečku v dnešní ulici K Lesu, nad restaurací U Roubase. Ta byla skrz okno zasažena střelou dum-dum do ramene, ale zranění nepodlehla.

Nestřílelo se však jen v části Břežan, které se říká Malá Strana. Jako první brežanský občan byl v sobotu ráno zastřelen pan Vladimír Kubát (41 let), který bydlel ve Struhách (část vedle zámeckého parku od Libně). Ten slyšel hukot aut, vyšel se podívat – prý i s bílou vlajkou - byl však zabit. Němci pak prý donutili jeho ženu, aby jim zabila a upekla husu. Třináctou a poslední obětí tohoto nešťastného květnového dne se stal pan Miloslav Vršek (25 let). Byl nejprve postřelen do nohy na poli mezi dnešní školou a Krejcarovými. Když Němci zjistili, že žije, dobili ho. Tento mladý muž byl prý ve Břežanech pouze na brigádě u sedláka.

Tyto události byly popsány podle zápisů v Břežanské kronice, kterou píše paní Kratochvílová a podle vyprávění bývalého ředitele ZŠ pana Jaroslava Ziera a jeho manželky. Ta byla přímou účastnicí květnových událostí. Viděla těla mrtvých Boháčka a Křehlíka, která byla odvezena až ve středu 10. května. Podle jejích slov zemřel v Praze na barikádách ještě další občan Břežan pan Nevrkle - byl četníkem. Před jistou smrtí se útekem zachránil pan Šiman (bydlel u Pazderáku, dožil se 92 let), který byl přítomen při zajímání Němců a dal německému důstojníkovi facku. Když se Němcům podařilo utéci, šli se s ním vypořádat. On je však zahlédl oknem, podařilo se mu utéci zadem přes zahradu do pole směrem na Libeň. Schoval se v lesíku mezi Libní a Břežany, kde se zahrabal v zemi. Živil se tím, co les dal, a neodvažoval se vrátit. Nevěděl, že je po válce. Náhodně byl objeven libeňáky, kteří se domnívali, že jde o Němce, protože nebyl vůbec k poznání. Přivedli ho do vsi, kde ho naštěstí někdo poznal, jinak by přišel o život.“

Poslední Němci obec opustili jen několik hodin před příjezdem Sovětů. Který den se tak stalo mi už můj děda není schopen říci. K prvnímu kontaktu mezi ním a Rusy došlo, když se s rodinou odpoledne vracel z pole a na dvoře objevil stojící sovětský tank. Rusové se zdrželi pouze přes noc a příští den ráno vyrazili podle svých slov na jih ke Vranému.

* * *

Někdy v roce 1943 se stala ještě jedna příhoda, která sice s historií obce nesouvisí, ale je nadmíru zajímavá. Tehdy se můj tehdy šestnáctiletý děda stal svědkem přeletu obřího německého letounu v malé výšce. Mohutný stroj směřoval od jihu směrem na Ruzyň a měl šest motorů. Němci za války měly jen málo šestimotorových letounů, co se dostaly i do

sériové výroby: byly to hydroplán Blohm-Voss Bv 222, který v počtu 8 kusů sloužil ve Středomoří se základnou v Marseille, pak těžký transportní Me 323 Gigant, který se vyskytoval prakticky na všech bojištích a nakonec Ju 390, další stupeň vývoje úspěšného víceúčelového Ju 290. O tomto stroji jsem stáhl z internetu následující text: *...V jednom případě dokonce stroj, JU 390, upravený v pražských Letňanech, svrhl po 33 hodin trvajícím letu pumy na americký kontinent blíž New Yorku (který nenalezl). JU 290 v Letňanech zůstal i po válce a vyskytoval se jako československý L-290 Orel. V roce 1947, tedy ještě před vznikem svého státu, ho chtěl koupit Israel, ale z obchodu sešlo. Roku 1956 byl sešrotován.*

Autor uprostřed textu mluví o Ju 390, ale pak změní číslo na 290, fotografie letounů Ju 390 a Ju 290, z kterého přestavbou vznikl český „Orel“ jsem všechny viděl a pochybuji, že by tento stroj (Ju 290) byl schopen takovou misi vykonat i když tento typ byl roku 1944 používán Němci k dálkovým letům z okupovaného území SSSR do Japonska přes střední Asii, aniž by to Rusové tušili. Je možné, že autor článku si spojil dohromady dvě různá leč podobná letadla – možnost upravení Ju 390 ve Kbelích před jeho letem nad Ameriku, jak ji zde uvádí, se ale vyloučit nedá. Je tedy možné, že děda viděl jediný německý bombardér, který později bombardoval USA (přesněji americké pobřeží 19 kilometrů severně od New Yorku) a v pořádku se vrátil zpět a potvrdil tak ideu transatlantického bombardování, jíž se stal jediným příkladem. Méně lákavá, ale stejně reálná možnost je, že šlo o přelet Me 323, který také dosahoval úctyhodných rozměrů. V obrazových přílohách mám umístěnou jednu fotografii Ju 390, pro bližší představu o tomto podivuhodném stroji.

Závěr

I. Vládní vojsko a jeho role za druhé světové války

Historie Vládního vojska je dobrým příkladem uměle iniciovaného zrodu organizace, která měla být nacistům jen loutkou, jež měla zastříť jejich snahy o zničení posledních reziduí české státnosti. Díky jejím příslušníkům pocházejícím z bývalé československé armády se z ní stala vydatná pomoc odboji jak doma, tak za hranicemi. Jejich odhodlání a nasazení v boji nesnese a ani si nezaslouží srovnávání s představou příslušníka Vládního vojska, který se „švejkováním“ snaží zůstat stranou všeho dění. Důkazem, že „vladaři“ měli možnost zůstat stranou či dokonce kolaborovat s nacistickou mocí, může být působení slovenské 2. mechanizované divize v Itálii, jejíž důstojníci i mužstvo měli z části k československému odboji poněkud jiný postoj a paradoxně se jim bezprostředně po válce dostalo i lepšího uvítání než v případě „vladařů“.

Můj přístup k problematice Vládního vojska je více technický. Kladu důraz na dobové dokumenty a popis celé organizace než na výpovědi jednotlivých vojáků. Je velká škoda, že se mi nepodařilo v Olomouci navštívit pana Veselého, který by k problematice věděl, nehledě na jeho problematickou činnost pro český odboj, asi nejvíce, protože zhruba měsíc před mou chystanou návštěvou skončil ve věku 96 let. Ale ať již k Vládnímu vojsku přistupuji jakýmkoliv způsobem, co se týče pojetí mé práce, nakonec objevuji organizaci, která měla svým způsobem rozervanou identitu, kdy „duch jednotky“ byl jiný než její účel. U armád střední Evropy je takovýto „úkaz“ krajně neobvyklý a dobře ho dokumentují dvě věty, které jsem uveřejnil na začátku své práce. Historie a aktivity Vládního vojska a jeho příslušníků, ať doma či v zahraničí, jsou již v zásadě zmapovány, souhlasím s názorem pana Miroslava Kalouska, který se domnívá, že problematika Vládního vojska je u nás v současnosti až přeceňována a k zásadnímu pokroku v bádání – hlavně kvůli vyčerpání dostupných archiválií – už asi nedojde. To samozřejmě nijak nezlehčuje míru oběti některých vládních vojáků a boj „vladařů“ proti okupantům zůstává dalším dokladem, že český odpor za války nebyl omezen jen na „skupiny“ několika parašutistů a zahraničních letců, o kterých se nejvíce mluví.

Charakter odkazu činnosti Vládního vojska vystihl na konci své knihy Háchovi Melody Boys pan Jindřich Marek a já se s jeho závěry – na základě svého studia a přesvědčení – shoduji: „...Ti, kteří vyčkávali na konec války však můžeme také jen těžko odsuzovat. Každý z nich měl jiné podmínky, možnosti a míru odvahy. Jedni byli zmanipulováni špatnými informacemi o italských partyzánech, druzí se báli o své rodiny, případně svůj život, což bylo i stanovisko většiny ostatních Čechů a příslušníků dalších nacisty porobených národů. Mnozí důstojníci nezběhli na vlastní pěst i proto, že měli pocit, že nesou odpovědnost za životy svých vojáků. Skutečných zrádců mezi vládními vojáky byla jen malá hrstka a její činnost zvyšuje význam těch statečných. (...) Stalo se pravidlem českých vojenských dějin, že v nich málokdy selhali čeští vojáci, ale mnohokrát zklamali ti, kteří je měli vést politicky. Tuto knihu tak proto nemohu lépe ukončit než slovy bývalého rotmistra 12. praporu Vládního vojska a partyzána skupiny „Smělík“ Václava Valáška, která pronesl na jednom ze setkání odbojářů 26. dubna 1967: „*My nežádáme žádnou očistu, ale jenom historickou pravdu.*“ (konec citátu).

II. Nástin historie obce Dolní Břežany za protektorátu

Stručné zpracování historie obce Dolní Břežany za protektorátu s důrazem na události Pražského povstání je malým příspěvkem k popisu postoje obyvatelstva k německé okupaci a atmosféře posledních dnů protektorátu. Zpracovaná látka sice nestačí na samostatnou práci,

ale bylo by škodou ji nezpracovat alespoň ve formě přílohy k práci pojednávající mimo jiné i o náladě českého národa během okupace, dokud je ještě možnost kontaktovat pamětníky této pohnuté doby.

* * * * *

Svým zaměřením se spolu obě části práce zčásti shodují. Obě pojednávají o období protektorátu a obě kladou důraz na odbojovou činnost a nakonec se také zabývají osudy běžných lidí, kteří často museli zvolit, na kterou stranu barikády se přidat, protože zůstat stranou nešlo. Boj proti nacistické zvěři – pokud se rozhodli pro něj – však v poválečném období bohužel neznamenal osvobození českého státu a jeho občanů od diktatury a ani protifašistickým bojovníkům se většinou nedostalo poct, jež jim náleží.

Resumé

Práce „Vládní vojsko a jeho role za druhé světové války“ vznikla v rámci historického semináře prof. Almerové během studia sedmého ročníku Arcibiskupského Gymnázia na Praze 2. Cílem práce je pomocí fotografií a dobových dokumentů vztahujících se k činnosti celé organizace nebo jejich příslušníků a zevrubného popisu činnosti Vládního vojska podat obraz této organizace. Nejdůležitější publikace, z kterých čerpám jsou *Háchovi Melody Boys – Kronika českého vládního vojska v Itálii 1944-1945* od Jindřicha Marka a publikace *Vládní vojsko 1939-1945 – vlastenci či zrádci* od Miroslava Kalouska. Z archiválií pak využívám fond Svazu protifašistických bojovníků (SPB) ze Státního ústředního archivu (areál Chodovec) a fondu Vládní vojsko – generální inspektorát z Vojenského historického archivu.

K práci je připojena krátká příloha o historii obce Dolní Břežany během okupace a zejména pak o událostech spojených s Pražským povstáním, jež se v ní odehrály. Má název „Nástin historie obce Dolní Břežany za protektorátu“.

Summary

“Governmental Army and its part in the Second World War“ project was created in the Seminar of History during the study of the seventh class at the Archbishop grammar school. Main object of the work is description of this organization and its soldiers using photographs and historical documents. Main publications for work are: *Hácha's Melody Boys – The Chronicle of the Czech Governmental Army in Italy 1944-1945* written by Jindřich Marek and *The Governmental Army 1939-1945* written by Miroslav Kalousek. From archives I use the collection “The Association of counter-fascist fighters“ from The State Central Archives (area Chodovec) and the collection “The Governmental Army – General Inspectoracy“ from The Army Central Archives.

My work has one special enclosure – “The Outline of history of the village Dolní Břežany during the Protectoracy“. It is mainly about the events of May 1945 which took place in this village and were connected with the Prague insurrection.

SEZNAM ZKRATEK

atd.....	a tak dále
býv.....	bývalého
č.....	číslo
čl.....	článek
ČNR.....	Česká národní rada
čs.....	československý
děl.....	dělostřelectva
dr.....	doktor
gen.....	generál
gšt.....	generálního štábu
hod.....	hodina
ing.....	inženýr
it.....	italským
Ju.....	Junkers
kap.....	kapitola
mjr.....	major
nař.....	nařízení
npor.....	nadporučík
obr.....	obrněné
odst.....	odstavec
pí.....	paní
plk.....	plukovník
pplk.....	podplukovník
prof.....	profesorka
příp.....	případně
ROA.....	Ruská osvobozenecá armáda (Vlasovci)
s.....	strana
sam.....	samostatné
sb.....	sbírka
slov.....	slovenské
str.....	strana
sv.....	světová
škpt.....	štábní kapitán
tan.....	tankových
tech.....	technické
tzv. / t. zv.....	tak zvaný
v.....	válka
v. r.....	vlastní rukou
vl.....	vládní
Vlád.....	Vládního (vojska)
vyd.....	vydání

Obrazové a textové přílohy

číslo	název přílohy	převzato z:	strana
I. „osobnosti“ s Vládním vojskem spojené:			
fotografie:			
I.1.	gen. Eminger při inspekční návštěvě u jednoho z praporů Vládního vojska	s.231,5	35
I.2.	gen. Eminger při malování oficiálního portrétu v ateliéru Františka Adamce	s.229,5	35
I.3.	prezident Hácha s generály Emingerem, Obručnickem a Marvanem	s.233,5	36
I.4.	váleční zločinci plukovník SS Globocznik a gaulaiter Rainer, kteří „hlídali“ Vládní vojsko v Itálii	s.266,5	36
I.5.	dva z hlavních drábů nad vladaři: generálové Ferdinand Schaal a Rudolf Toussaint	s.233,5	37
I.6.	největší spolupracovníci Jiří Marii Veselého - Staudek a četař Boháč	s.270,5	37
I.7.	Jiří Maria Veselý v Itálii a v Olomouci ve věku 94 let	s.270,5	38
dokumenty obecně se vztahující k Vládnímu vojsku:			
I.8.	Vládní nařízení č.216/39 sb. ze dne 25. července 1939 o zřízení Vládního vojska	s.6-7,5	38
I.9.	podřízenost jednotek Vládního vojska zasazeným inspektorátů v květnu 1944 (před odsunem části Vladařů do Itálie)	s.128,3	40
I.10.	početní stavy zasazeného Vládního vojska (před odsunem do Itálie)	s.129,5	40
I.11.	přísaha Vládního vojska	s.10,14	41
I.12.	Osnova vylíčení odbojové činnosti v býv. Vlád. vojsku v Praze	13	42
I.13.	dílní zpracování odbojové činnosti Vladařů špkt. děl. Buckem	13	43
I.14.	stavy přeběhlíků a ztráty Vládního vojska v Itálii	13	45
I.15.	výpisy z výslechu s K. H. Frankem u krajského soudu pojednávající o Vládním vojsku	13	46
II. nasazení 1. čs. sam. obr. brigády u Dunkerque:			
fotografie:			
II.1.	Cromwelly 1. čs. sam. obr. brigády u Dunkerque v palebném postavení	s.249,5	46
II.2.	osvětový důstojník čs. sam. brigády nadporučík Jaroslav Tomčík hovoří s bývalými vládními vojáky krátce po jejich příjezdu do Dunkerque	s.248,5	47
II.3.	minometčící 1. čs. sam. obr. brigády v palebném postavení u Dunkerque	s.265,2	47
III. italská anabáze:			
fotografie:			
III.1.	„vyzdobený“ vagón vládních vojáků před odjezdem do Itálie	s.237,5	48
III.2.	čeští parašutisté a bývalí vládní vojáci Jan Sekerka a Alois Horáček	s.271,5	48
III.3.	květen 1944 – snímek vládních vojáků z poutě v italském Fossanu	s.238,5	49

III.4.	„Vladaři“ v Itálii oslavují pád Košic	s.266,5	49
dokumenty:			
III.5.	hlášení o zvláštních událostech ve Vládním vojsku v Itálii ve dnech 26.6. až 25.7.1944	s.223,5	50
III.6.	dobová zpráva o úmrtí vládního vojáka v Itálii	s.279,5	50
III.7.	odboj 2. slovenské technické divize v Itálii	13	51
III.8.	činnost 2. slovenské divize v Itálii /posudek/	13	54
IV. výstroj, výzbroj, výcvik, uniformy aj.:			
fotografie:			
IV.1.	příslušníci 9. praporu Vládního vojska ve Vysokém Mýtu během výcviku a odpočinku	s.230,5	55
IV.2.	protektorátní předseda vlády Alois Eliáš a protektorátní prezident Emil Hácha při přehlídce útvaru Vládního vojska	s.227,5	56
IV.3.	podpis přísahy Vládního vojska	s.227,5	56
IV.4.	první stráž Vládního vojska na Pražském hradě	s.225,5	57
IV.5.	jedna z rot 1. praporu při slavnostním nástupu ve Smíchovských kasárnách	s.226,5	58
IV.6.	slavnostní nástup na 3. hradním nádvoří v roce 1941	s.228,5	58
IV.7.	první návštěva Emila Háchy ve Smíchovských kasárnách	s.226,5	59
IV.8.	stráž Vládních vojáků před dveřmi kanceláře protektorátního prezidenta na Pražské hradě	s.228,5	59
IV.9.	příslušníci 12. praporu při stavbě jezu v Oseku na řece Bečvě	s.232,5	60
IV.10.	výcvik Vládního vojska probíhal vždy maximálně na úrovni čtyř	s.231,5	60
dokumenty:			
IV.11.	plechový odznak Vládního vojska nošený na čepici	s.9,5	61
IV.12.	dvojjazyčné razítko Vládního vojska	s.26,5	61
IV.13.	volací signály polnicí pro jednotlivé prapory Vládního vojska	s.123,5	61
IV.14.	titulní strana časopisu Vládní vojsko	s.18,5	62
IV.15.	dislokace útvarů Vládního vojska v protektorátu	s.21,5	62
IV.16.	stejnokroj a označení Vládního vojska I	s.206,5	63
IV.17.	stejnokroj a označení Vládního vojska II	s.213,5	64
IV.18.	vyšíváný výsostný znak Vládního vojska	s.86,5	65
IV.19.	základní zbraň českého Vládního vojska	s.51,5	65
IV.20.	jedna z vlastenecky zabarvených ilustrací v časopisu Vládní vojsko	s.256,5	65
V. Pražské povstání:			
fotografie:			
V.1.	Vládní vojáci asistují při hlídání německých zajatců během Pražského povstání	9	66
V.2.	pokus vládního vojáka zastavit projíždějící německý automobil pro něj skončil tragicky	9	66
V.3.	v bojích spolu s ROA	9	67
V.4.	nástup vládních vojáků na Pražském hradě po osvobození	9	67
V.5.	poslední oběti z řad „Vladařů“	s.271,5	68
V.6.	dva vládní vojáci 1. praporu a policista během Pražského povstání v oblasti Staroměstského náměstí	s.272,5	68
dokumenty:			
V.7.	stahování německých sil ku Praze během Pražského povstání	s.53,7	69
V.8.	situace v Praze 6.- 8. května	s.62-63,7	70

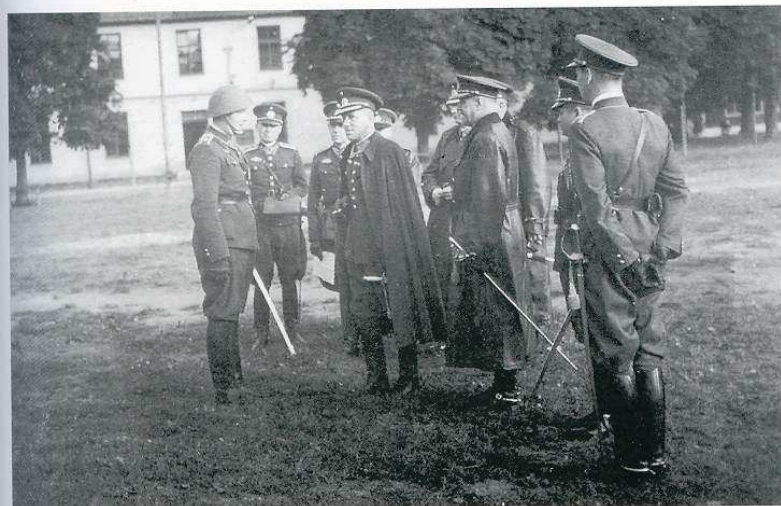
VI. jiné:			
VI.1.	fotografie Ju 390	archiv autora	71
VI.2.	škpt. Buckem podané hlášení o dosud vykonané práci na své připravované knize dokumentující československý odboj za války	13	71

poznámka k značení odkazů v obrazových a textových přílohách:

Odkazy na použitou literaturu, příp. prameny, jsou v popisích psány tučně v závorkách.

První číslo v odkazu udává stranu v příslušné publikaci a druhé číslo pak její číslo v seznamu Pramenů a použité literatury na konci práce.

I.1. gen. Eminger při inspekční návštěvě u jednoho z praporů Vládního vojska (s.231,5)

Generál Jaroslav Eminger (čtvrtý zleva v plášti) při inspekční návštěvě u jednoho z praporů vládního vojska

I.2. gen. Eminger při malování oficiálního portrétu v ateliéru Františka Adamce (s.229,5)

Velitel vládního vojska generál Jaroslav Eminger v září 1943 ateliéru akademického malíře Františka Adamce (1909 - 1968); za noblesní maskou důstojníka takřka prusáckého střihu se však skrýval upřímný český vlastenec pevných morálních zásad...

I.3. prezident Hácha s generály Emingerem, Obručnickem a Marvanem (s.233,5)

Emil Hácha se “svými generály” – druhý zleva Jaroslav Eminger, uprostřed František Marvan a zcela vpravo největší kolaborant s nacisty mezi “vladaři” Jan Obručník

I.4. váleční zločinci plukovník SS Globocnik a gauleiter Rainer, kteří „hlídali“ Vládní vojsko v Itálii (s.266,5)

Váleční zločinci plukovník SS Globocnik a gauleiter Rainer měli na svědomí nejen represe proti italským partyzánům ale i podíl na nesnesitelných životních podmínkách odzbrojeného českého vládního vojska

I.5. dva z hlavních drábů nad „Vladaři“: generálové Ferdinand Schaal a Rudolf Toussaint (s.233,5)

Dva z hlavních německých “drábů” nad vládním vojskem: generálové Ferdinand Schaal (vlevo) a Rudolf Toussaint

I.6. největší spolupracovníci Jiří Marii Veselého - Staudek a četař Boháč (s.270,5)

Veselého nejvěrnější spolupracovníci: vlevo prostovlasý MUDr. František Staudek čte v dubnu 1945 revoluční provolání k vládním vojáků, vpravo statečný kurýr četař František Boháč - popravený komunisty v roce 1951....

I.7. Jiří Maria Veselý v Itálii a v Olomouci ve věku 94 let (s.270,5)

Major duch. sl. Jiří Mária Veselý v Itálii a dnes jako obdivuhodně čilý čtyřiašedesátiletý dominikánský kněz v Olomouci!

I.8. Vládní nařízení č.216/39 sb. ze dne 25. července 1939 o zřízení Vládního vojska (s.6-7, 5)

Vláda Protektorátu Čechy a Morava nařizuje podle čl.II ústavního zákona zmocňovacího ze dne 15. prosince 1938, č.330 Sb. z. a n.:

§ 1.

- (1) Zřizuje se vládní vojsko Protektorátu Čechy a Morava
- (2) Úkolem vládního vojska jest spolupůsobiti při udržování vnitřní bezpečnosti a pořádku, počítajíc v to i použití k pomocným službám, zejména při pohromách ohrožujících život a majetek.
- (3) Velitelem vládního vojska jest státní president. Správní záležitosti tohoto vojska náležejí do oboru působnosti předsedy vlády.

§ 2.

- (1) Do vládního vojska bude převeden potřebný počet vojenských gážistů z povolání, délesloužících a občanských zaměstnanců vojenské správy podle vládního nařízení ze dne 6. června 1939, č. 139 Sb., o umístování a jiném zaopatření zaměstnanců vojenské správy a délesloužících.
- (2) Doplnování vládního vojska bude se díti přijímáním uchazečů dobrovolně se hlásících.

§ 3.

- (1) Po ukončení 25leté služby má každý příslušník mužstva vládního vojska nárok, aby byl umístěn na úřednickém nebo jiném zaměstnaneckém

služebním místě. Doba, kterou mužstvo vládního vojska skutečně strávilo v dřívější armádě bývalé Československé republiky, v bývalé rakousko-uherské armádě, nebo v bývalém zahraničním vojsku, započítává se do služby ve vládním vojsku.

- (2) Nárok na umístění na úřednických nebo jiných zaměstnaneckých služebních místech může mužstvo vládního vojska uplatňovati počínajíc dnem 1. října 1940.
- (3) Podrobnosti stanoví vládní nařízení.

§ 4.

- (1) Až do jiné úpravy věci platí pro příslušníky vládního vojska obdobně předpisy platné pro dřívější armádu bývalé Československé republiky, pokud neodporují účelu vládního vojska a poměrům vzniklým zřízením Protektorátu Čechy a Morava. Poměry platové (služební, odpočivné a zaopatřovací) budou upraveny zvláště. Ustanovení * 3 vl. nař. č. 139/1939 Sb. neplatí pro příslušníky vládního vojska.
- (2) Ustanovení odstavce 1, věty první platí obdobně i o opatřování věcných potřeb pro vládní vojsko (ubytování, dopravní prostředky atd.).

§ 5.

Příslušníci vládního vojska skládají služební přísahu, jejíž znění určí k návrhu vlády státní president.

§ 6.

Stejnokroj příslušníků vládního vojska požívá ochrany vojenského stejnokroje podle dosud platných ustanovení o vojenském stejnokroji.

§ 7.

Výdaje na vládní vojsko, které vzniknou do konce roku 1939, jdou na vrub rozpočtu ministerstva národní obrany v likvidaci.

§ 8.

Toto nařízení nabývá účinnosti dnem 1. července 1939; provede je předseda vlády.

Dr. Hácha v.r.

Ing. Eliáš v.r.

(Ježek, Dr. Kalfus, Dr. Kapras, Dr. Krejčí, Dr. Šádek, Dr. Havelka, Čipera, Dr. Feierabend,
Dr. Klumpar v.r.)

I.9. podřízenost jednotek Vládního vojska zasazeným inspektorátům v květnu 1944 (před odsunem části Vladařů do Itálie) (s.128, 3)

**PŘÍLOHA 14:
PODŘÍZENOST JEDNOTEK VLÁDNÍHO VOJSKA
ZASAZENÝM INSPEKTORÁTŮM V KVĚTNU 1944**

Zasazený inspektorát I – generál Karel Pražák
Podřízené prapory:
prapor 2 – Kralovice – Rakovník, plukovník Otakar Frank
prapor 3 – Písek, podplukovník Emil Kálecký
prapor 4 – Čáslav, podplukovník Jaroslav Francán
prapor 5 – Kutná Hora, podplukovník Antonín Tockstein

Zasazený inspektorát II – generál Karel Procházka
Podřízené prapory:
prapor 6 – Hradec Králové, plukovník Emanuel Bouše
prapor 7 – Josefov, podplukovník Matěj Hubený
prapor 8 – Turnov – Jičín, plukovník Jan Srb
prapor 11 – Rychnov nad Kněžnou – Kostelec nad Orlicí,
plukovník Jaroslav Hanf

Zasazený inspektorát III – generál Eduard Horák
Podřízené prapory:
prapor 9 – Vysoké Mýto, plukovník Gustav Viktorin
prapor 10 – Bučovice, plukovník Rudolf Moskorz
prapor 12 – Lipník nad Bečvou, plukovník Jiří Hon

I.10. početní stavy zasazeného Vládního vojska (před odsunem do Itálie) (s.129, 5)

**PŘÍLOHA 15:
POČETNÍ STAVY ZASAZENÉHO VLÁDNÍHO VOJSKA**

inspektoráty	<i>důstojníci</i>	<i>mužstvo</i>	<i>koně</i>
ZGI	18	57	4
ZJ-I	8	48	3
ZJ-II	8	48	3
ZJ-III	8	48	3
prapor	<i>důstojníci</i>	<i>mužstvo</i>	<i>koně</i>
2	20	421	25
3	22	407	25
4	21	425	23
5	21	408	23
6	19	394	23
7	20	419	24
8	21	420	25
9	22	421	25
10	21	418	25
11	21	395	24
12	22	401	23
<i>celkem</i>	272	4730	278
Výzbroj			
pistole ráže 7,65 mm		228 ks	
revolver 8 mm		98 788 ks	
karabiny Manlicher vz. 95		4 569 ks	
bodáky vz. 95		4 744 ks	
jezdecké šavle vz. 4		143 ks	

I.11. přísaha Vládního vojska (s.10, 14)

Slib vládního vojska

Podle paragrafu 2, odst. 1 dekretu státního prezidenta ze dne 3. března 1940 číslo 33 Sb. skládali vojáci vládního vojska slib tohoto znění:

Slibuji, že budu Vůdce Velkoněmecké říše Adolfa Hitlera jako ochránce protektorátu Čechy a Morava poslušen, že budu zájmy Velkoněmecké říše k prospěchu protektorátu Čechy a Morava podporovati, nařízení hlavy protektorátu Čechy a Morava a jeho vlády plniti, zákony zachovávatí a své úřední povinnosti svědomitě zastávati.

V dne 1940

.....
vlastnoručí podpis

.....
bydliště

(VHA MNO 1969 KS 13/1-5, čj. 1245

I.12. Osnova vyličení odbojové činnosti v býv. Vlád. vojsku v Praze (13)

Osnova vyličení odbojové činnosti v býv. vlád. vojsku v Praze.

1939. Odjezd dr Václava Černého do Paříže se zprávami pro zahraniční odboj. - Škt. Vladim. Černý informuje o tom plk. gšt. Vedrala, Berku a gen. Bílého a dává se na jejich pokyn zařadit do vlád. vojska s úkolem zpravodajským. - Škt. Černý svádí gen. Bílého a plk. gšt. Vedrala se svým bratrem, který přiváží pokyny a informace z Paříže. - Škt. Černý se stává spolupracovníkem ÚVODU a snaží se získávat spolupracovníky ve vlád. vojsku.
- 1939-1944. Zpravodajská činnost : Opatřování služeb, předpisů pro zahranič. odboj - seznamy důstojníků, doporučených do vlád. vojska Němci - organizace a dislokace vlád. vojska, početní stavy, výzbroj, jmenný výkaz velitelů jednotek, jejich spolehlivost, úkoly vlád. vojska, údaje o dislokaci, kázni, morálce, přesunech, výzbroji, dále všechny zprávy, jež bylo možno získat, o němec. branné moci a o jejich pražských velitelích byly oznamovány politickému i vojenskému vedení domácího odboje a potom různými cestami za hranice.
- Dodán zejména plán střežení železnic v Čechách a na Moravě, dále plán němec. protiletadlové obrany v Praze, opatřeny voj. spec. mapy pohraničí česko-kladského se zakreslenými nároky nového čs. státu na kladské území, které potřebovala naše londýnská vláda k podpoře svých požadavků na toto území.
- Sbírány a odevzdávány veškeré ve vlád. vojsku dosažitelné zprávy o sabotážních činech na železničních, o průjezdech vojsk, o stanovištích naložených vlaků s válečným materiálem atd. atd.
- R. 1942 nátlak němec. voj. zmocněnce na vlád. vojsko, aby bylo nabídnuto pro zasazení na frontu proti SSSR.
- R. 1943 pokus E. Moravce nabídnout vlád. vojsko Němcům pro boj proti SSSR. Pokusy o zřízení "národního soudu", který měl odsoudit dr E. Beneše a členy zahraničního odboje.
- R. 1944 pohrůžka K. H. Franka, že rozpustí vlád. vojsko pro nespolehlivost. Odsun vlád. vojska do Itálie, spolupráce s italským osvobozeneckým hnutím a zřízení zpravod. spojení z Prahy přes vlád. vojsko v Itálii k dr Kopeckému do Ženevy a odtud do Londýna. Provádění zpravodaství touto cestou.
- R. 1942 přechází vlád. vojsko ze spojení s UVODEm, který byl likvidován, ve spojení s "Lipoň", a r. 1944 ve spojení s NAREVem.
- Redakce časopisu Vlád. vojsko prostředkuje dodávání zpráv do zahraničí, které dodává MUDr Vladim. Tůma.
- Vlád. vojsko spolupracuje se škt. gšt. M. Zatrěpálkem.
1945. Po zatčení čelných členů NAREVU a po zatčení Zatrěpálkově navazuje se styk s ilegál. stranou komunistickou a s tvořící se revoluční Národní radou českou. Škt. Černý navazuje se škt. J. Nechanským a stává se členem NRČ. Zapojuje pro chystanou revoluční akci služby vlád. vojska, které zbylo v Praze. Zakládá ve vlád. vojsku revoluč. výbor. Dostává pro něj rozkazy od NRČ. Vlád. vojsko se účastňuje pražského povstání.